

Met zorg aangepakt

Top600
10 jaar met zorg aangepakt

Inhoud

Voorwoord

6

Tien jaar met zorg aangepakt

8

Kerncijfers

12

Onmenselijkheid met menselijkheid bestrijden

14

Column Janis Tamsma

20

Voor elkaar rennen

25

De regisseurs

28

Inzichten van de GGD

30

De regisseurs

34

Het uitdagende vak van regie voeren

36

Wij willen betrokken zijn - het verhaal van de moeders

42

Wij sluiten aan op de straat

46

De regisseurs

50

Dat we gezinnen helpen, daarvan ben ik overtuigd

52

In beeld: Top600-aanpak

56

Column Sigrid van de Poel

58

De regisseurs

60

JC Zaanstad

62

Het positieve pad laten zien

68

Een volledig beeld van de veelpleger

72

Jongeren bereikbaar maken

78

Onze kernpartners

82

Colofon
 Het magazine 'Met zorg aangepakt, 10 jaar Top600' is een uitgave van de gemeente Amsterdam.
Tekst Evelien Vos, Daniël Hofstra
Tekstcorrecties Francien van Leusden
Redactie Daniël Hofstra
Fotografie Paul Tolenaar
Vormgeving Vorm de Stad, Tom van Veenhuizen
Druk Koninklijke Van der Most
Contact secretariaat@amsterdam.nl

Dankwoord
 We willen alle geïnterviewden, columnschrijvers, en andere collega's die een bijdrage aan deze publicatie hebben geleverd, van harte bedanken. Daarnaast bedanken we graag het Kernteam Top600 & Top400 voor hun niet aflatende inzet voor onze aanpak, hun inhoudelijke deskundigheid, creatieve oplossingen en collegialiteit.

We waren voornemens om onze zeer gewaardeerde politiecollega Peter Rossen ook te interviewen voor deze publicatie. Hij overleed echter vlak voordat het interview zou worden afgenomen. Peter heeft bijna 10 jaar zijn beste krachten gegeven voor de Top600- & Top400-aanpak. Hij was teamleider/regisseur, lid van het coördinatieteam IPGA, spil naar de IPGA-teams, deelnemer aan het programmateam, het ITAT en ITAT Expert. In deze jaren heeft hij ongelooflijk veel betekend: voor onze aanpakken, voor het Actiecentrum Veiligheid en Zorg en voor ons als zeer betrokken, fijn en hartelijk mens.

Tot slot willen wij heel graag alle regisseurs, interventieplegers en andere medewerkers die zich elke dag met hart en ziel inzetten voor de aanpak zeer bedanken. Dankzij jullie kunnen we een verschil maken in het leven van de personen op de lijst en een belangrijke bijdrage leveren aan een veiliger regio Amsterdam-Amstelland.

Voorwoord

Femke Halsema, burgemeester Amsterdam

Stel, iemand heeft een lang strafblad en staat onder reclasseringtoezicht, maar heeft tegelijk schuldhulpverlening, verslavingszorg en intensieve psychiatrische begeleiding nodig. Of: een jongere is bij politie en justitie in beeld als 'jonge aanwas' in de drugscriminaliteit, maar is tegelijkertijd een kind met een jeugdbeschermingsmaatregel, slachtoffer van huiselijk geweld en in begeleiding vanwege zijn licht verstandelijke beperking. Al die problemen versterken elkaar. Als instanties dan hun inzet niet goed op elkaar afstemmen, zijn de afzonderlijke inspanningen als losse flodders.

In de wereld van veiligheid, de zorg en het sociaal domein wordt van oudsher vanuit verschillende visies en mensbeelden gewerkt. Is iemand primair dader van zijn delicten of vooral slachtoffer van zijn problemen? Moet hij worden aangepakt of moet hij vooral zorg krijgen? Dat verschil zie je terug in de taal die gebruikt wordt. Hebben we te maken met een subject, een patiënt of een cliënt? Gelukkig is er de afgelopen jaren over en weer veel geleerd.

Daar ben ik trots op. Dat we erin slagen om als het erop aan komt, dus in de meest complexe casuïstiek, over onze eigen organisatiegrenzen heen te kijken en te doen wat nodig is voor de persoon in kwestie. Vertrouwen in elkaars expertise, een gedeeld commitment en regie op het geheel aan interventies zijn de sleutels, minder recidive en een beter toekomstperspectief het doel. Daar zijn zowel de samenleving als de betreffende personen zelf bij gebaat.

Deze intensieve samenwerking hebben we in onze regio in ruim tien jaar met elkaar opgebouwd. De historie van die samenwerking loopt van ketenunits aan het begin van deze eeuw, via het programmabureau Top600 en de Veiligheidshuizen, naar het Actiecentrum

Veiligheid en Zorg zoals we dat vandaag kennen. De Top600 is het oudste en bekendste programma dat vanuit het Actiecentrum Veiligheid en Zorg wordt uitgevoerd. In de afgelopen drie jaar is de Top600 aangepast aan de actuele veiligheidsproblematiek en zijn nieuwe elementen toegevoegd. Over die geschiedenis en over de lessen die we gaandeweg geleerd hebben, kunt u in dit magazine lezen.

Ik wil mijn waardering uitspreken voor alle partners in het netwerk. We zullen onze samenwerking de komende jaren hard nodig hebben. Want we zien hoe de drugscriminaliteit onze wijken en jonge mensen ontwricht. Een verharding van de straatcultuur, wapengebruik en excessief geweld in de openbare ruimte, die grote impact hebben op de veiligheidsbeleving van mensen. Incidenten met personen die verward gedrag vertonen en geweld plegen. Voor de meest complexe problematiek op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein zal onze samenwerking nodig blijven. Alleen samen kunnen we een antwoord bieden zoals we dat willen: krachtig en humaan.

Tien jaar met zorg aangepakt

Dit redactionele artikel vormt de basis voor het magazine '10 jaar Top600.' Wat houdt de werkwijze van de Top600 eigenlijk in? Hoe heeft de aanpak zich in de 10 jaar ontwikkeld? En welke belangrijke rol speelt de Top600-aanpak in de strijd tegen het drugsgerelateerde geweld en het afglijden van jongeren? Flora de Groot (hoofd Actiecentrum Veiligheid en Zorg, hierna: AcVZ), Sanneke van Grinsven (programmamanager Top600 & Top400) en Christine van Dijk (projectleider Top600 bij de start en vervolgens programmamanager) aan het woord.

Een ronde door de Pijp in Amsterdam-Zuid

Tien jaar geleden vormde de dodelijke overval op een juwelier het dieptepunt in een periode waarin 'High Impact Crime' (HIC) delicten zoals woninginbraken, straatroven met ernstig geweld en zware bedreigingen de regio Amsterdam teisterden. Voor wijlen burgemeester Eberhard van der Laan was daarmee de maat vol. Kort voor de dodelijke overval deed hij samen met een districtschef van de politie een ronde door de Pijp in Amsterdam Zuid. De commissaris vertelde de burgemeester dat hij precies wist wie de plegers van deze delicten waren, maar dat ze er maar niet

in slaagden om hen structureel aan te pakken. Van Dijk: 'Het besef ontstond dat veelplegers met complexe problematiek op bijna alle leefgebieden te maken hebben met veel organisaties. Van reclassering tot schuldhulpverlening en van het Openbaar Ministerie (OM) tot jeugdbescherming. Maar dat geen van deze organisaties de taak had om naar de hele situatie van de persoon te kijken, alle betrokken partners om tafel te zetten en te zorgen dat er één gezamenlijk plan van aanpak gemaakt wordt.'

Met alleen strafrecht kom je er niet

De Groot: 'De burgemeester besloot dat zo'n gezamenlijke aanpak nodig was om deze heftige delicten met veel impact voor de slachtoffers terug te dringen. Alleen straffen was niet voldoende om veelplegers met complexe levens op het rechte pad te krijgen - maar uitsluitend inzetten op zorg of hulpverlening ook niet. Een intensieve samenwerking tussen de organisaties uit de werelden van veiligheid, zorg en sociaal domein werd daarom gezien als een voorwaarde om tot een goede combinatie van straffen en perspectief bieden te komen.'

Samen met het OM en de politie kwam Van der Laan in 2011 tot de Top600-aanpak: een integrale persoonsgerichte aanpak gericht op personen die meermaals veroordeeld zijn voor

Flora de Groot (hoofd AcVZ, links) en Sanneke van Grinsven (programmamanager Top600 & Top400, rechts)

HIC-delicten. De Top600-aanpak heeft al tien jaar dezelfde doelstellingen: het terugdringen van recidive, het verbeteren van het toekomstperspectief van de betreffende persoon (en daarmee het beschermen van de samenleving) en het voorkomen van afglijden in de criminaliteit van minderjarige broertjes, zusjes en kinderen van de personen in regie.

Belang van integrale samenwerking

Het AcVZ voert de Top600-aanpak uit (sinds 2015, toen het programmabureau Top600 is opgegaan in het AcVZ, red.) en is inmiddels een samenwerkingsverband van meer dan veertig netwerkpartners. Al in de eerste jaren bleek dat de aanpak resultaten opleverde: een jaar na instroom op de Top600-lijst halveerde de recidive voor ongeveer de helft. In de jaren die volgden, en waarin nieuwe veelplegers instroomden, bleef dit het beeld. 'Voor een belangrijk deel was dit te danken aan de grote en vaak extra inzet van alle betrokken netwerkpartners. Het streven naar integrale samenwerking vroeg veel van alle partners, maar leverde ook veel op', zo vertelt Van Dijk.

Integraal en persoonsgericht

Tien jaar later is integraal persoonsgericht werken nog steeds het uitgangspunt. De Groot:

'Integraal werken gaat verder dan samenwerken. Bij integraal samenwerken stel je de persoon om wie het gaat en zijn of haar situatie centraal en vanuit daar bekijk je met elkaar wat iedereen kan betekenen. Dat is in elke situatie iets anders. Soms is het nodig dat iemand meer doet dan in zijn of haar functieomschrijving staat en soms betekent het juist dat een professional een onderdeel van zijn of haar taak beter aan een andere partij over kan laten of even moet wachten met het uitvoeren van zijn taak. Partners kijken dus voorbij het eigen (organisatie)belang en werken samen aan het gemeenschappelijke doel.'

Regie

Een belangrijk kernpunt van de integrale persoonsgerichte aanpak is dat op drie niveaus regie wordt gevoerd: bestuurlijk (door de Stuurgroep Veiligheid en Zorg, met de burgemeester van Amsterdam als voorzitter, red.), op het programma en op de persoon. Alle personen op de Top600-lijst krijgen een eigen regisseur toegewezen vanuit 14 kernpartners: van de politie, het OM en reclasseringsorganisaties tot gemeentelijke organisaties zoals de GGD, de directie Openbare Orde en Veiligheid en de directie Werk, Participatie en Inkomen.

De regisseur overziet de inzet van alle bij de persoon betrokken partijen, verbindt dit in één

plan van aanpak en stemt alle interventies op elkaar af. Het plan van aanpak is - behalve op straf en begrenzing (lik op stuk) - gericht op het verbeteren van iemands leven. Bijvoorbeeld op inkomen en positieve dagbesteding, opleiding of woonsituatie, therapie of begeleiding. Het AcVZ ondersteunt de regisseurs hierin. Zo volgen alle regisseurs een programma voor vakontwikkeling (gericht op kennis en competenties, red.), en kunnen zij er terecht met vragen over privacy en het inzetten van specifieke interventies. Ook kunnen ze er de casus escaleren als ze vastlopen. Van Grinsven: 'De Top600 is een groep actieve veelplegers met complexe problematiek, zoals een omgeving met veel risicofactoren, vaak een verstandelijke beperking, verslavingsproblematiek en/of psychiatrische klachten. Dit maakt de problematiek heel taai en betekent dat een lange adem nodig is. Maar ook dat de regisseurs te maken hebben met veel ingewikkelde procedures en financieringsstromen. Waar nodig ondersteunen we ze vanuit het AcVZ hierbij.'

Focus

Naast regie is focus een belangrijk kernpunt van de Top600-aanpak. Dit omdat uit onderzoek blijkt dat door focus op bepaalde plegers of delicten de kans op een positief effect het grootst is. Gezamenlijk hebben de partners criteria vastgesteld, gericht op aanhoudingen door de politie en veroordelingen door de rechtbank, die bepalen wanneer iemand op de Top600-lijst komt en die bepalen wanneer iemand uitstroomt. De personen op de lijst hebben de focus. Daarnaast hebben de partners bij de start van de aanpak een convenant opgesteld waarin de samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd, en deze zijn recent geactualiseerd in een gegevensregeling die hangt onder het algemeen convenant van het AcVZ. Dit maakt het uitwisselen van informatie en intensiever samenwerken mogelijk. Van Grinsven: 'Mensen vragen regelmatig of wij extra bevoegdheden hebben, dat is niet zo. We hebben wel meer gezamenlijke aandacht voor een persoon, een hele goede informatiepositie en maken daardoor optimaal gebruik van de wettelijke bevoegdheden en kaders die de partners hebben.'

Systeemfouten oplossen

Een derde kernpunt van de Top600-aanpak is de monitoring. Dit doet het AcVZ zodat ze kunnen sturen op de overkoepelende doelen van de aanpak, maar ook op het niveau van de persoon. Door de persoon en problematiek centraal te stellen, stuiten regisseurs en andere professionals eerder op zogenaamde 'systeemfouten': procedures, regels, wetten en afspraken die in de praktijk anders uitpakken en tot knelpunten leiden. Wanneer regisseurs en professionals deze knelpunten in verschillende casussen signaleren, kijken de netwerkpartners van het AcVZ vervolgens samen naar een oplossing. De Groot: 'Dan moet je bijvoorbeeld denken aan wetgeving met een negatief neveneffect in de praktijk, het ontbreken van actuele informatie voor de rechter op een zitting of een verstandelijk beperkt persoon wiens schulden bij het CJIB torenhoog oplopen omdat hij de regels niet kent of begrijpt. Om op persoonsniveau naar oplossingen voor schulden te kijken heeft de Top600-aanpak een samenwerking met het CJIB opgezet.'

Eerder ingrijpen: Top400

In de eerste jaren van de aanpak ontstond bij de netwerkpartners een steeds beter beeld van de personen die op de lijst kwamen. In de Top600 bleken veel 'verharde' jongens te zitten, die gebaat zouden zijn geweest bij eerder ingrijpen. In 2015 is daarom de Top400-aanpak opgericht. De Top400 is integrale persoonsgerichte regie voor jongeren van 12 tot en met 23 jaar die al meermaals door de politie zijn aangehouden en bij wie uit zorgsignalen blijkt dat het niet goed gaat. Er is dan bijvoorbeeld sprake van schoolverzuim of huiselijk geweld. De Top600 en Top400 zijn nauw met elkaar verweven.

Meer inzet op drugsriminaliteit

Een belangrijke meerwaarde van de Top600-aanpak is, naast de afname van de recidive, dat netwerkpartners door hun betrokkenheid bij complexe casussen, trends binnen de doelgroep en in de omgeving van de doelgroep eerder signaleren. Van Grinsven: 'We zagen het effect van de toenemende drugsriminaliteit in de regio, maar ook in onze doelgroep. Jongeren die onder invloed van zwaardere criminelen werden meegezogen. Alle netwerkpartners zagen dit in hun eigen caseload en voelden de urgentie om in te grijpen.'

Eind 2018 besloten de partners van de Top600, ook op verzoek van burgemeester Halsema, daarom de instroomcriteria uit te breiden met drugs- en geweldsdelicten (DG-delicten, red.), waaronder (vuur)wapenbezit. Dit gold ook als belangrijke maatregel binnen het programma WMWW, gericht op het terugdringen van drugshandel. De Groot: 'Al die jongeren die zich bezighielden met drugs, maar geen HIC-delicten pleegden, ontsprongen zo de dans van de Top600 en dát wilden we niet!'

Een kleine drie jaar later is het nog te vroeg om uitspraken te doen over de effecten van deze uitbreiding op het terugdringen van het drugsgerelateerde geweld in de stad. Wel ziet de Top600-aanpak in 2020 al een recidivevermindering op de drugs- en geweldsdelicten en een recidivevermindering op de groep personen die op basis van de drugs- en geweldsincidenten instromen.

Nieuwe doelgroep en nieuwe interventies

Uit recent onderzoek van de politie waarin de HIC-instromers en de DG-instromers zijn vergeleken, blijkt dat zij vrijwel dezelfde complexe achtergrond en antecedenten hebben. Van Grinsven: 'Je kan dus stellen dat de Top600-aanpak in zekere zin al goed op de nieuwe doelgroep aansluit, maar dat we ook op zoek moeten naar andersoortige interventies om de drugsproblematiek aan te pakken.' De Top600 draagt onder andere bij aan de nieuwe interventies die vanuit WMWW worden opgezet. Eén van die interventies is het netwerk van zogenaamde credible messengers dat wordt opgebouwd. De Groot: 'Credible messengers zijn mensen die deze moeilijk bereikbare jongeren - want ze zijn vaak wantrouwend en zorgmijddend - weten te 'raken.' Mensen die geworteld zijn in de wijken, de problematiek begrijpen en soms van dichtbij hetzelfde hebben meegemaakt. Zij hebben de meeste kans om tot kwetsbare jongeren (en hun omgeving) door te dringen, zodat zij met hen aan de slag kunnen. Binnen de Top600 worden deze credible messengers op verschillende manieren ingezet.'

Aanscherpen van de vakontwikkeling voor regisseurs

Een belangrijk kenmerk van drugscriminaliteit is dat het zich veel meer onder de radar afspeelt dan HIC-delicten. Het is voor de regisseurs veel moeilijker om zicht te krijgen op de activiteiten van de persoon en zijn of haar netwerk. 'Om deze

reden is vanuit het AcVZ de vakontwikkeling voor de regisseurs aangevuld,' vertelt Van Grinsven. 'Op welke signalen moet je als regisseur bijvoorbeeld alert zijn? Welke informatie kun je halen bij partners uit de wijk?'

Daarnaast vragen de geweldsincidenten die te maken hebben met het toenemende wapenbezit om nieuwe vaardigheden voor regisseurs. Van Grinsven: 'Wat kunnen de redenen zijn van wapenbezit? Hoe kunnen zij of een van de andere betrokken organisaties het best in gesprek gaan met personen die (mogelijk) een wapen dragen? Hoe kunnen zij hun eigen veiligheid bewaken? Dat is helaas steeds belangrijker tegenwoordig en hier proberen we de regisseurs en andere professionals beter op toe te rusten.'

2022 en verder: drugs, wapens en contextgericht werken

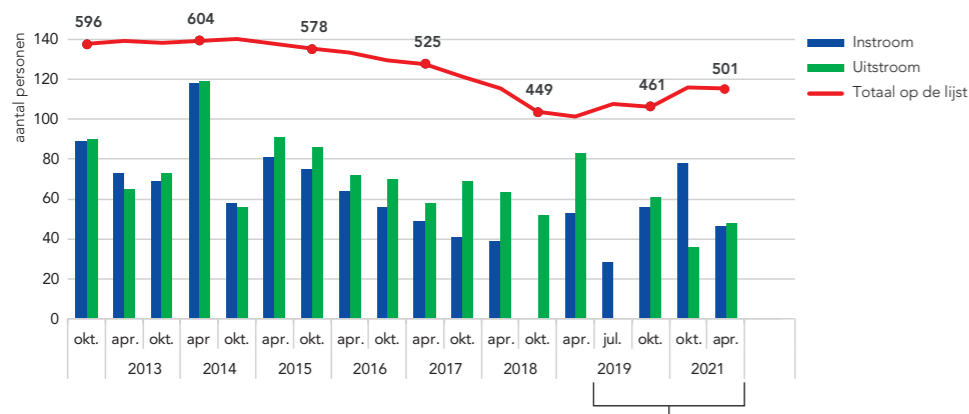
Drugsgeweld, wapenproblematiek en drillrapgerelateerd geweld zijn, naast de bestaande focus op HIC-delicten, de komende jaren belangrijke thema's voor de Top600. Daarnaast zet de Top400 nog meer in op preventie. De Groot: 'We zijn verder ook van plan om te kijken hoe we het persoonsgericht werken kunnen uitbreiden naar meer contextgericht werken. Wat is de negatieve invloed van het netwerk rondom een persoon en hoe kunnen we dit doorbreken? Maar ook: komt deze persoon vaak op een specifieke locatie met andere personen die in verband worden gebracht met criminaliteit? Dus meer werken vanuit de vraag op welke manieren we het netwerk waarin iemand zit kunnen verzwakken. Uit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het programma WMWW weten we dat bovenregionale drugsnetwerken een enorme invloed op wijkniveau hebben. Dit betekent dat we de wijk meer centraal stellen en binnen die wijk personen, locaties, bedrijven en gezinnen in kaart brengen die allemaal een rol spelen in de drugsnetwerken en invloed hebben op de lokale samenleving.'

Om in te blijven spelen op het dynamische veiligheidsvraagstuk blijft het AcVZ de komende jaren continu de aanpakken verder ontwikkelen en zorgen voor verbinding tussen de werelden van straf, zorg en sociaal domein. De Groot: 'De actuele problematiek van (drugs)criminaliteit en geweld is groot en vraagt om een grootschalig en langdurig in te zetten palet aan maatregelen en programma's - en binnen dit palet zien we de Top600 als essentieel onderdeel.'

Kerncijfers sinds de start

(periode 1 oktober 2012 – 1 april 2021)

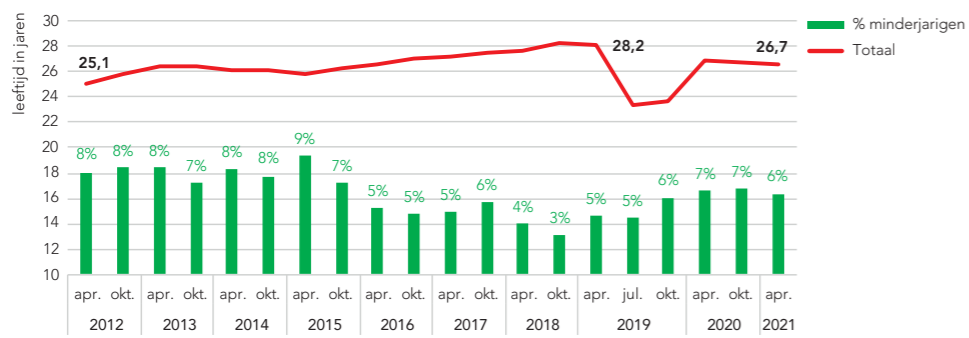
Figuur 1 Aantal personen

Vanaf 2015 tot april 2019 is een daling van het aantal personen op de Top600-lijst te zien. Iedereen die aan de Top600-criteria voldoet stroomt in principe in de aanpak, dus aannemelijk is dat deze daling samenhangt met de dalende trend van het aantal HIC-delicten in de stad en de rest van Nederland het afgelopen decennium.

Vanaf juli 2019 is het aantal personen in de aanpak gestabiliseerd. Dit komt o.a. door de invoering van de Drugs- en Geweld-criteria (DG-criteria). In 2020 en 2021 zijn er wel minder personen in de aanpak gestroomd, vermoedelijk als gevolg van de corona-maatregelen waardoor er in algemene zin minder personen zijn aangehouden en veroordeeld voor HIC- en DG-delicten.

Figuur 2 Leeftijd

Door de jaren heen is een lichte toename te zien van de gemiddelde leeftijd van de personen in de aanpak tot april 2019.

Daarna volgt een daling en stijgt het percentage minderjarigen licht. Deze verschuiving is grotendeels toe te schrijven aan de invoering van de DG-criteria in 2019 die gericht is op een jongere doelgroep (tot 30 jaar). In 2021 is de gemiddelde leeftijd 27 jaar. Ongeveer driekwart is jonger dan 30 jaar en een klein deel minderjarig (6%).

2 jaar en 10 maanden

Gemiddelde duur op lijst bij uitstroom

1650

Totaal op de lijst sinds de start

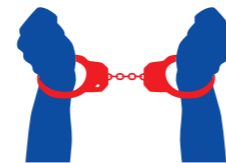
156

Personen doorstromen Top400 naar Top600

1149

Uitgestroomd

34% - 37%

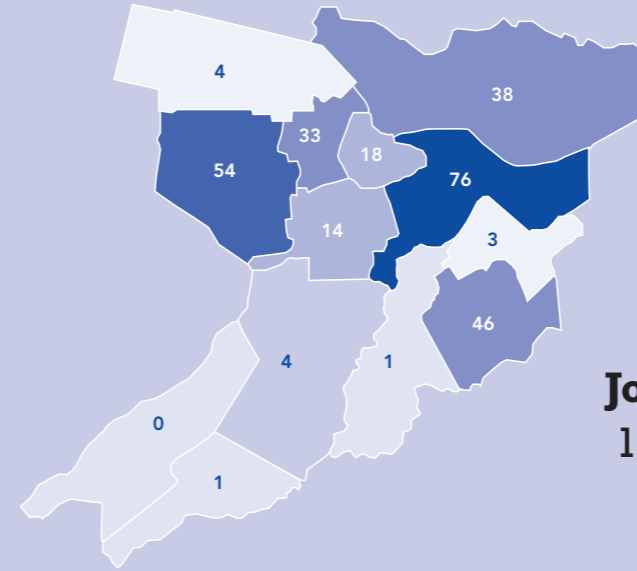
Gedetineerd aan het einde van het jaar

1% 99%

Geslacht

Kerncijfers op dit moment

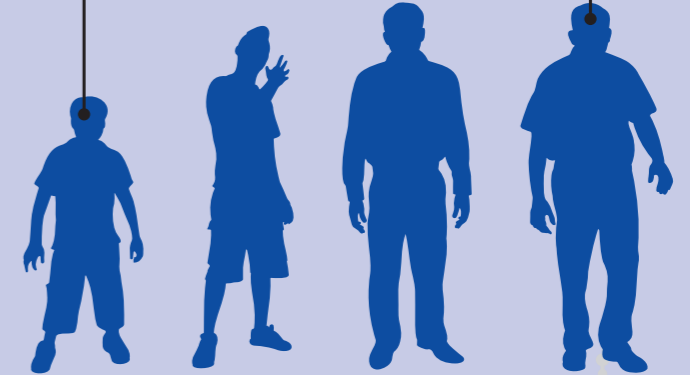
(peilmoment 1 april 2021)

Toelichting woonplaats

In totaal hebben 248 personen een verblijfadres in Amsterdam, waarvan er 30 in een instelling wonen. Daarnaast staan 53 personen ingeschreven op een briefadres in Amsterdam, waarvan een aanzienlijk deel in stadsdeel Oost. Van de overige personen hebben 9 een adres in een Amstelland-gemeente en 44 buiten de regio. 58 personen staan ingeschreven op hun detentielocatie en van 89 personen is geen adres bekend in het systeem (maar bijvoorbeeld wel bij de regisseur).

Jongste 15 jaar | Gemiddelde 27 jaar | Oudste 70 jaar

501

HIC

372
74%

112
22%

17
3%

Drugs & Geweld

Huidige Top600

Onmenselijkheid met menselijkheid bestrijden

Minchenu Maduro en **Erik Jongman**. Beiden hebben ze sinds de oprichting van de Top600 ontelbare regisseurs en partners getraind en vele jongeren gecoacht. Elkaar hebben ze maar een paar keer ontmoet, 'maar in gedachten zijn we vaak bij elkaar.' Na een brassa (omhelzing, red.) van Maduro, beginnen ze te praten over hoe zij met de jongeren van de Top600 omgaan en waarom, en zijn ze niet meer te stoppen. De enige stilte valt als Maduro het over de achtergrond van de jongeren heeft: 'Het emotioneert me als ik denk aan de onmogelijke situaties waarin we samen met hen een lichtpuntje proberen te vinden.'

Minchenu Maduro is pedagoog, spreker en trainer. Ze werkt al ruim twintig jaar met gedetineerden en ex-gedetineerden. Voor de Top600 verzorgt zij diverse trainingen gericht op persoonlijke en professionele ontwikkeling voor zowel professionals als personen binnen de Top600-aanpak.

Jongman: ‘Wij doen verschillende dingen, jij gebruikt je creativiteit en ik ben van het praten, maar in de basis doen we hetzelfde. We gebruiken onszelf als instrument om bij deze jongeren binnen te komen.’

Maduro: ‘In opleidingen gaat het nog steeds over “professioneel gedrag”, maar dat werkt bij deze jongeren niet. We moeten ons juist kwetsbaar opstellen. Ik ben diabetes patiënt en dat weten die jongens bijvoorbeeld. Ik geef het aan als ik een slechte dag heb en dan vertrouw ik erop dat ze daar zorgvuldig mee omgaan. Of toen mijn oma overleden was en mijn emoties hoog zaten, dat vertelde ik toen ook. Voor veel hulpverleners gaat dat te ver, maar voor mij werkt het. Alleen zo kan ik vertrouwen opbouwen. Deze jongeren zien het gelijk als je niet echt bent, ze zijn streetwise, op straat leren ze de ander te lezen.’

Jongman: ‘Toen ik dertig jaar geleden in het veld begon (bij Harreveld, red.) was het ook common sense dat je in relatie tot je cliënt neutraal moest blijven en geen emoties mocht tonen. Tegelijkertijd merkte ik dat jongens op de groep me steeds meer als een soort oudere broer of vader begonnen te zien. Toen heb ik besloten: ik ga niet mee met de norm. Ik wil wat het beste is voor hen en dat is wel mijn emoties tonen. Echt zijn en laten zien dat ik om ze geef, maar hen niet met mijn emoties belasten. Ik zeg bijvoorbeeld nooit dat ik teleurgesteld ben in iemand. Als ik bepaalde verwachtingen heb, is dat mijn probleem.’

Maduro: ‘Vind je dat nooit lastig? Bepalen wat je wel of niet van iemand kan verwachten? Ik heb weleens gehad dat ik een jongere overvraagd heb. Dat ik te snel ging met nieuw gedrag voorstellen, dat diegene dat eigenlijk voor mij deed, maar nog niet connected was met zichzelf. Sowieso is nieuw gedrag lastig, laatst zei een cliënt tegen me: “Ik kan niet meer terug naar mijn oude ik, ik voel alle emoties.” Voor hem was het heel eng om dat te realiseren. Hoe moet hij daarmee omgaan in de gevangenis waarin kwetsbaarheid als zwak wordt gezien? Ik denk ook weleens na of ik mijn cliënten niet overvraag. Veel van de jongens zijn heel rap van tong en talig, maar dat wil niet zeggen dat ze alles begrijpen. In mijn sessies met de jongeren probeer ik voldoende veiligheid te creëren, dat ze mij durven te vragen: “Wat bedoel je daarmee?” Het is heel belangrijk om frustratie te voorkomen.’

Jongman: ‘Ja, wij vragen ons af wat zij aankunnen en andersom maken zij ook een inschatting van wat wij aankunnen. Of we sterk genoeg zijn om bepaalde informatie te handelen. Soms spreek ik jongens die al een jaar in therapie zijn en die hun psycholoog niet verteld hebben dat ze mishandeld zijn.’

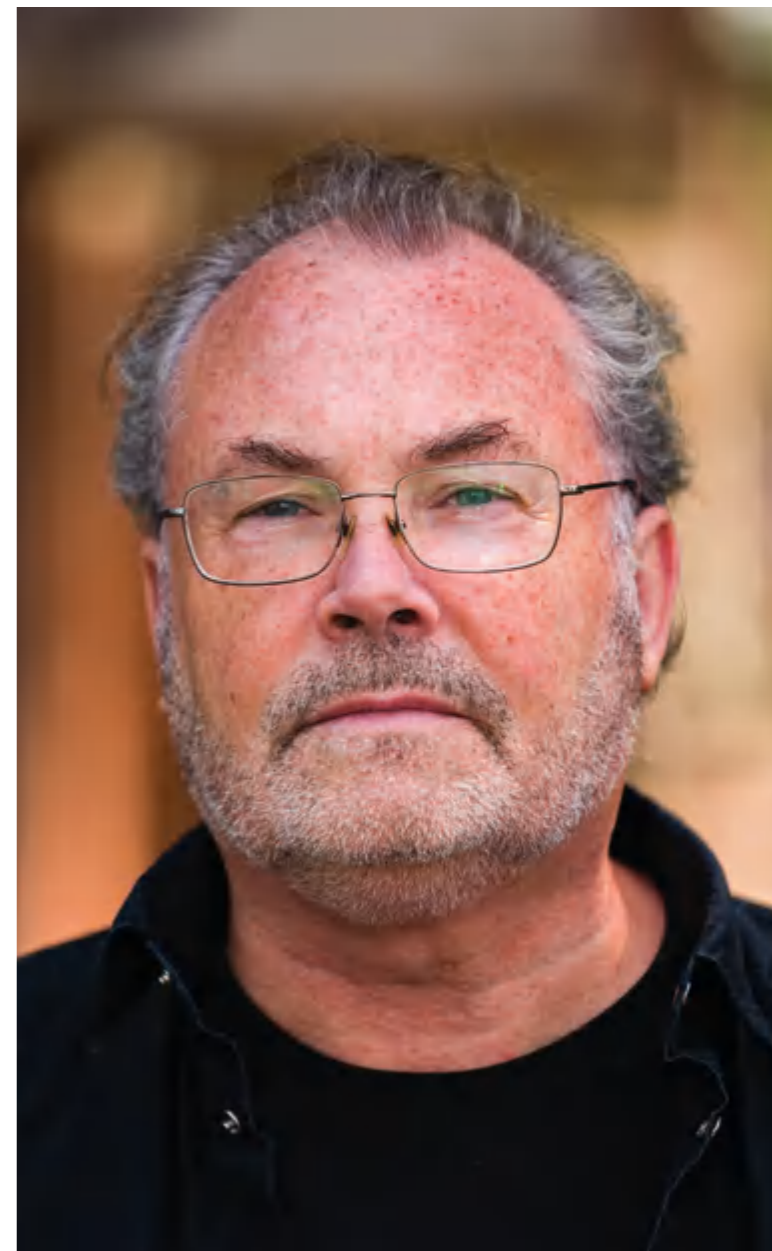
Maduro: ‘Ja, dat soort situaties ken ik ook. Dat ik met een jongen, die ik al lang ken, in de auto zit en dat hij strak uit het raam kijkt en opeens zegt: “Minchenu, ik ga je nu iets vertellen en daar mag je nooit meer iets over vragen.”’

Jongman: ‘Voordat ze je in vertrouwen nemen, kijken ze, kan die persoon het aan, maar ook: wat heeft diegene mij te bieden? Bij jou voelen ze dat je een bepaalde levenswijsheid hebt. Ik ben in dat opzicht strategisch, als ik bij de ander een tekort zie, profileer ik een bepaald stuk van mezelf meer. Dan vertel ik dat ik relaties vroeger wel ingewikkeld vond. Verliefd zijn, een eerste stap zetten, hoe ik aan het stuntelen was. Niemand bespreekt dat met hen, al hun vrienden scheppen op. Eerst doen ze alsof ze me niet horen, maar na een tijdje komt de ene vraag na de andere. Hoe deed je dat dan? En dat? Soms denk ik, netwerkpartners zouden deze jongen nu moeten zien!’

Maduro: ‘Ik denk dat de Top600-aanpak wel heeft geholpen daarin. Netwerkpartners hebben wel een genuanceerder beeld van deze jongeren gekregen.’

Jongman: ‘Ja en doordat ze een genuanceerder beeld hebben, gaan ze misschien anders met hen om. Daar doe ik het allemaal voor, het enige dat me echt interesseert zijn de cliënten. Voor hen doe ik mijn best om een goede samenwerking met partners op te zetten, omdat die jongeren er baat bij hebben als de partners mij of een andere therapeut op het juiste moment bellen. En als het contact op een overleg met een partner niet goed is, merkt zo’n jongere dat gelijk; “Jij vindt hem ook een lul hè?” Dat moet je niet hebben.’

Maduro: ‘Nee, we willen juist het vertrouwen vergroten. Dat de jongeren denken: eigenlijk moet ik de politie haten, maar dat ze, door hoe wij met hen samenwerken, beginnen te twijfelen. Doordat we meer samenwerken, merk ik dat ik vaker denk: nee, tot hier is mijn stuk en nu is het tijd voor iemand anders. Mijn missie is groter dan ik. We doen het samen! Het kan ook alleen sa-

Jongman behandelt al ongeveer 30 jaar jongvolwassenen met gedragsproblemen uit multiprobleemgezinnen. Voor de Top600 behandelt hij personen en denkt mee met de visie van behandeling en de invulling daarvan. Ook geeft hij advies en training aan verschillende professionals.

men, het is onmogelijk om alleen een beweging op gang te houden.'

Jongman: 'Er is echt iets veranderd in de stad sinds het initiatief van Van der Laan.'

Maduro: 'Ja, netwerkpartners bellen ons ook eerder. Die zien dat onze inzet werkt.'

Jongman: 'De laatste tijd positioneer ik me nog duidelijker op overleggen. Dan zeg ik: "Ik weet dat jullie deze jongen een rotzak vinden. Ik hoor het en ik begrijp jullie, maar mag ik ook zijn goede kant, zijn kwetsbare kant zien? Mag ik mijn rot nemen?" Dan ontstaat er meestal wel ruimte.'

Maduro: 'Het is zo belangrijk dat die ruimte er is. Dat we investeren in die jongeren, ze niet gewoon opsluiten. Het lijkt alsof de Top600 één doelgroep is, maar het zijn heel verschillende jongeren. De enige overeenkomst is dat hun achtergrond complex is. De ellende waar ze zich uit vechten... armoede, geweld, misbruik, verwaarlozing. Het emotioneert me als ik denk aan de onmogelijke situaties waarin we samen met hen een lichtpuntje proberen te vinden. Het lukt niet altijd en soms alleen heel even, maar ook een kort lichtpuntje is waardevol. Weer verbinding maken met het menselijke, nadat ze een onmenselijke daad hebben gepleegd. Dat geeft hen hoop.'

Jongman: 'Wij proberen voorbij wat ze gedaan hebben te kijken, niet te oordelen, geduld te hebben en te zien wie iemand echt is. Soms hebben jongeren dat nog nooit meegemaakt. Voor hen is het doodeng: nu zie je mij en wat ga je daarmee doen?'

Maduro: 'Dan bellen ze elkaar soms om navraag te doen over me: "Ee, dit klopt niet man!" En dan zegt die ander: "Nee jongen, zo is zij gewoon!"'

Jongman: 'Ja en het zijn heel vaak jongeren die de pech hebben de meest kwetsbare uit het gezin te zijn hè? In de Top600 zit een aantal intelligente, manipulatieve types, maar veel meer jongeren hebben een relatief laag IQ, kunnen zich niet goed concentreren, zijn impulsiever. Op school gaan ze achter lopen en uitvallen, ouders weten niet hoe ze met hen om moeten gaan... op straat kunnen ze met hun impulsieve en agressieve gedrag wel indruk maken.'

Maduro: 'Ja, daar krijgen ze een bijnaam en zijn ze iemand. Het lijkt wel alsof ze steeds jonger worden. Ik ken de cijfers niet, maar ik denk dat het wel iets te maken heeft met wat ze via social media zien. De heftigheid die ze via hun scherm tot zich krijgen is genormaliseerd. Daaronder blijven emoties een grote rol spelen. Veel van die jongeren hebben geen idee hoe ze daarmee om moeten gaan. Die exploderen bij het minste. Als je vraagt: "Waar ben je dan boos over?" Dan is het: "Hij heeft iets over mijn moeder gezegd op TikTok." We moeten hen veel eerder in het vizier krijgen. Dat vind ik nu frustrerend, we komen vaak als het al te laat is.'

Jongman: 'Daar werk ik nu aan in Amsterdam Zuidoost. Een netwerk van partners waarmee we de gezinnen van kwetsbare jongeren eerder bereiken. Dat we per gezin kijken, wie de meeste kans heeft om bij het gezin binnen te komen. Om daar zonder protocol op de bank te zitten om het over de jongere te hebben en mee te denken met de ouders. Als we hen eerder ondersteunen loopt het minder uit de hand. We moeten meer focussen op de ouders.'

Maduro: 'Ja en dat maakt het duurzaam. Ons weten ze vaak ook na jaren weer te vinden, maar hun ouders blijven hun ouders. Dat blijft altijd.'

“Wij proberen voorbij wat ze gedaan hebben te kijken, niet te oordelen, geduld te hebben en te zien wie iemand echt is. Soms hebben jongeren dat nog nooit meegemaakt. Voor hen is het doodeng: nu zie je mij en wat ga je daarmee doen?”

Column

Janis Tamsma
(Hoofd Operatiën, Politie Eenheid Amsterdam)

Door de aanpak komt hij telkens een stapje dichterbij

Een jongen met posttraumatische stressstoornis, die op straat leeft door een moeilijke verstandhouding met zijn moeder en strafbare feiten pleegt om te kunnen overleven. En het idee heeft dat dit het enige is wat hij kan. Dit voorbeeld onderstreept voor mij het belang van de Top600. Wij hebben als politie, o.a. samen met de gemeente, in dit soort gevallen een belangrijke opgave te vervullen. Met de Top600-aanpak wordt zo'n jongen niet alleen gecorrigeerd maar worden ook mogelijkheden geboden. Door bijvoorbeeld het inzetten op een uitkering in combinatie met werk en hulp bij het vinden van een verblijfplaats.

We hebben een maatschappelijke belofte waar te maken om bescherming en zorg te bieden aan kwetsbare personen. We willen daders begrenzen, (herhaald) slachtofferschap voorkomen en High Impact Crime, excessief geweld en drugscriminaliteit terugdringen. De integrale persoonsgerichte aanpak speelt hierbij een belangrijke rol en de afgelopen 10 jaar hebben we gezien dat de aanpak zijn vruchten afwerpt. Persoonsgericht werken in plaats van incidentgericht werken, werkt. Het is complexe problematiek, waarbij het rendement niet altijd direct zichtbaar is. Zo zal die jongen die ik zojuist noemde misschien niet meteen ophouden met het plegen van strafbare feiten, maar door de aanpak zie je na een tijd dat hij telkens een stapje dichterbij komt en hulp ook accepteert. Langzaam zie je recidivevermindering en daadwerkelijk een gedragsverandering. En uiteindelijk komt hij niet meer dagelijks bij ons in beeld en krijgt hij zijn leven weer op de rit.

In die 10 jaar Top600 hebben we zeker ook lessen geleerd. De aanpak was oorspronkelijk alleen gericht op het tegengaan van High Impact Crime maar is in de loop der tijd, ingegeven door maatschappelijke ontwikkelingen, verder uitgebreid. We hebben gekeken hoe we processen kunnen verbeteren als het gaat om samenwerking en afstemming binnen de politie en met partners. Laat onverlet dat wij met elkaar moeten blijven waken voor versplintering. Eén team, één doel. Niet alleen in acute situaties maar ook bij vroegsignalering. Waarbij we elkaar weten te vinden en elke partner haar verantwoordelijkheden kent en bijdrage levert.

Om ons aandeel in deze belangrijke opgave nog beter te vervullen en een betrouwbare samenwerkingspartner te blijven, bouwt de Eenheid Amsterdam nu aan een duurzame organisatiestructuur en werkwijze. Klinkt wat technisch maar waar het om gaat is dat alle zorg en veiligheid facetten zoveel mogelijk op lokaal niveau worden ingebed. Hiermee zorgen wij ervoor dat de politiecollega's in de basisteams nog dichterbij de problematiek en casuïstiek zitten en snel kunnen handelen. Daarbij maken wij gebruik van zorg en veiligheid-regisseurs. Dit zijn toegewijde professionals met de nodige kennis en expertise binnen het domein Zorg en Veiligheid en die fungeren als spin in 't web.

Op deze manier zijn alle politiemedewerkers, alle afdelingen, op elk niveau samen met partners nog meer verbonden in overlappende netwerken waarin we met elkaar de goede dingen goed doen, nu en in de toekomst. Zodat wij jongeren, zoals die kwetsbare jongen uit mijn voorbeeld, perspectief kunnen blijven bieden.

Wat levert de aanpak op?

Na tien jaar Top600 rijst onherroepelijk de vraag: wat levert de aanpak op? Wat betekent zij voor de Top600-personen en voor de veiligheid in de stad?

Terugdringen van recidive

Het AcVZ berekent de recidive door van alle personen in de aanpak de gepleegde misdrijven (dagvaardingen door het OM) vóór de start van de aanpak te vergelijken met de gepleegde misdrijven (ten minste een jaar) ná de start van de aanpak. Hieronder volgt een samenvatting van de recidivemetingen van 2014 tot en met 2020 (van personen die nog op de lijst staan en van personen die reeds zijn uitgestroomd). Uitgebreide metingen en analyses, inclusief duiding van alle cijfers en kanttekeningen bij de recidivemeting, zijn te vinden in de jaarlijkse (effect)monitoren en in de raadsbrief Meerjarige resultaten Top600 en Top400.

Elk jaar is er een recidivedaling zichtbaar van personen die op dat moment nog op de lijst staan (figuur 3). Vanaf 2014 schommelt de totale recidivedaling tussen de 30 en 50 procent.

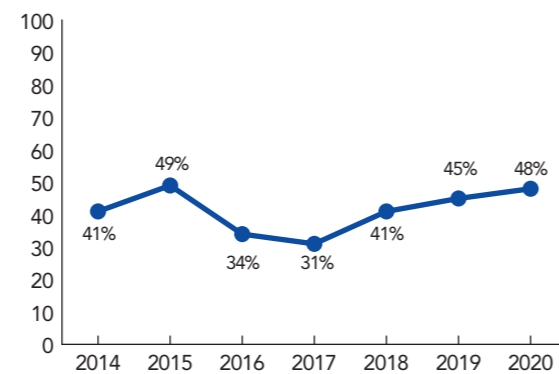
In figuur 4 is te zien dat de Top600-personen in de twee jaar vóór de start van de aanpak gemiddeld meer dan twee keer per jaar gedagvaard zijn, oftewel met een zaak voor de rechter moesten komen. Al snel nadat deze personen in de aanpak opgenomen worden, daalt dit naar gemiddeld iets meer dan één dagvaarding per jaar.

Ook bij de personen die zijn uitgestroomd uit de aanpak blijft de recidive na uitstroom constant laag, met een constante daling van rond de 60 procent (figuur 5).

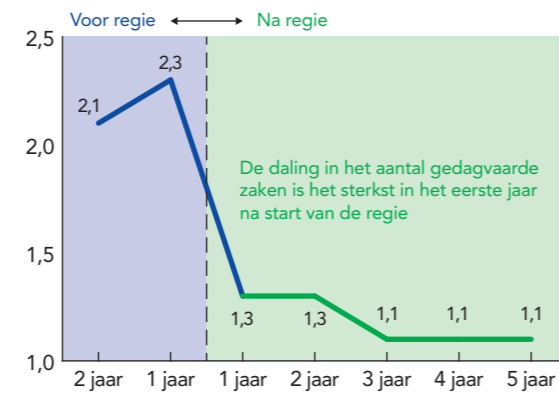
De drie doelstellingen

1. Het terugdringen van recidive (met name HIC en DG)
2. Het verbeteren van het toekomstperspectief van de betreffende persoon (en daarmee het beschermen van de samenleving)
3. Het voorkomen van afglijden van minderjarige broertjes en zusjes (en kinderen van de personen in regie zelf) in de criminaliteit

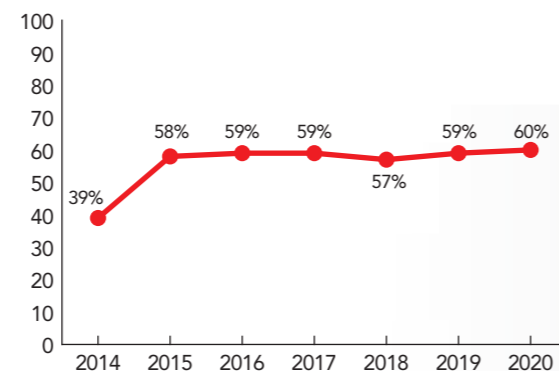
Figuur 3: Afname totale recidive huidige Top600-lijst

Figuur 4: Gemiddeld aantal gedagvaarde zaken per persoon per regiejaar

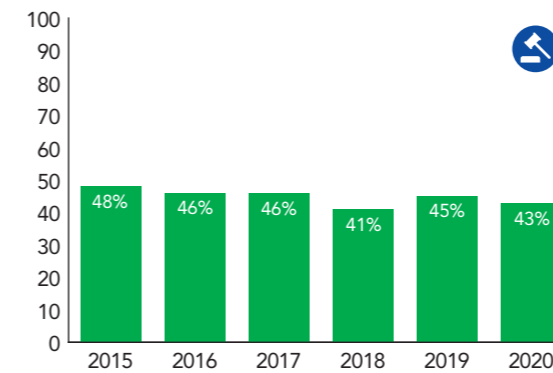
Figuur 5: Afname totale recidive uitstroom Top600

Verbeteren toekomstperspectief

Hieronder staan een aantal voorbeelden van interventies, waarvan het AcVZ de resultaten de afgelopen jaren inzichtelijk maakte. Meer voorbeelden, verdieping en duiding zijn te vinden in de jaarlijkse (effect)monitoren van het AcVZ.

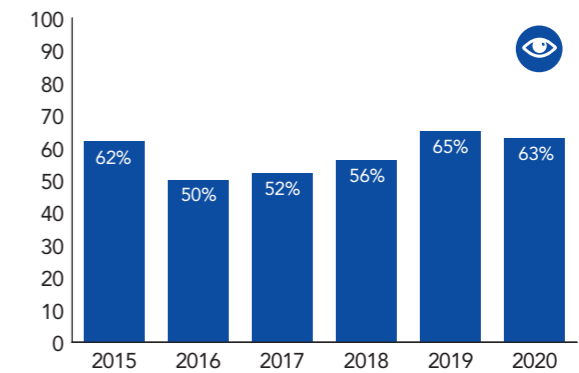
Percentage opgelegde bijzondere voorwaarden

Maatwerk in bijzondere voorwaarden

Het door de rechter opleggen van bijzondere voorwaarden is een belangrijke stok achter de deur bij het Top600-plan van aanpak. Waar in het begin van de aanpak (mei 2011) het aandeel bijzondere voorwaarden nog 29% was, is dit na extra inzet hierop jaarlijks uitgegroeid naar percentages tussen de 41% en 53%. In vergelijking met niet Top600-personen, krijgen Top600-personen vaker bijzondere voorwaarden opgelegd.

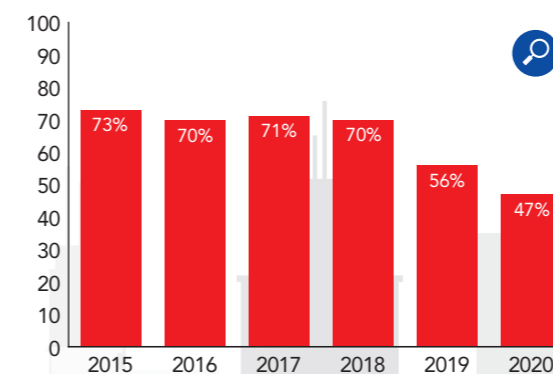
Percentage positief afgeronde reclasseringstoezichten

Positief afgeronde reclasseringstoezichten

De inzet van reclasseringstoezicht is een belangrijk instrument voor de combinatie van straf en zorg. Sinds de start van de aanpak varieert het aandeel positief afgesloten reclasseringstoezichten tussen de 50% en 65%.

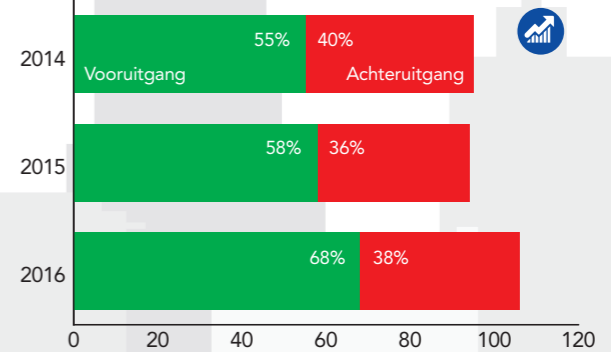
Percentage gescreende Top600-personen door de GGD

Screeningen GGD voor inzicht in problematiek

In de periode 2015 t/m 2020 was aan het einde van elk jaar 47% tot 73% van de personen, die op dat moment op de Top600-lijst stonden, gescreend. In 2020 was het percentage gescreende Top600-personen, mede als gevolg van de coronapandemie, een stuk lager dan de jaren ervoor.

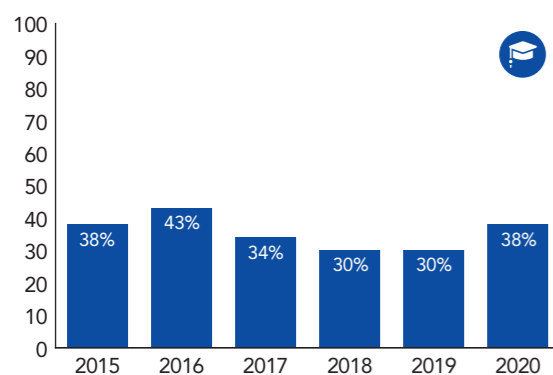
Ontwikkeling op de totaalscore van de Zelfredzaamheid-Matrix

Zelfredzaamheid en verbetering op leefgebieden

De verbetering op verschillende leefgebieden van personen in de Top600 wordt gemeten aan de hand van de Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM). Uit analyses uitgevoerd in 2014, 2015 en 2016 is te zien dat het percentage Top600-personen dat een vooruitgang liet zien op de ZRM-totaalscore tussen de 55% en 68% varieerde.

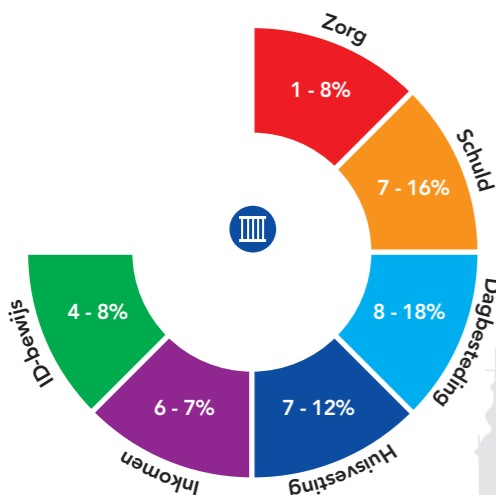
Toeleiding naar werk of opleiding

Toeleiding naar opleiding, werk en inkomen

Voor de personen in de Top600 en Top400 is er het speciaal daartoe ingerichte Interventieteam van Werk, Participatie en Inkomen (WPI), dat zich bezighoudt met werk, inkomen, dagbesteding en schulden. In de periode 2015 tot en met 2020 zijn er voor de Top600-persoonen per jaar tussen de 30% en 43% van de begeleidings-trajecten van WPI positief afgesloten.

Vooruitgang op de situatie na detentie in vergelijking met de situatie voor detentie (periode 2017-2020)

Detentie: een impactmoment

In de periode 2017 tot en met 2020 is elk jaar op alle leefgebieden (zorg, schulden, dagbesteding, huisvesting, werk en inkomen en ID-bewijs) een vooruitgang te zien op de situatie direct na detentie in vergelijking met de situatie voorafgaand aan detentie. Over het algemeen genomen varieert de toename tussen de 1%- en 18%-punt. Het programma Detentie en Terugkeer zet hier met de Penitentiaire Inrichtingen op in.

Procentpunt is het absolute verschil tussen waarden die in procenten worden uitgedrukt. Wanneer bijvoorbeeld 90% een ID-bewijs heeft voor en 95% na detentie, dan is er een toename van 5%-punt.

Vorkomen van afglijden van broertjes, zusjes en minderjarige kinderen

Het PIT begeleidt actief minderjarige broertjes, zusjes en kinderen van Top600-persoonen (vanaf 8 jaar). De effectiviteit van de PIT aanpak is aangetoond in onderzoek waar significante afname van grensoverschrijdend en agressief gedrag na 6 en 12 maanden werd aangetoond bij 70-80% van de kinderen.

Van Zonneveld (2019). Early Intervention in children at high risk of future criminal behaviour, indications from neuro-cognitive and neuroaffective mechanisms, 90-107.

<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2980576/view>

Voor elkaar rennen

Nigel (25) meldt zich op dinsdagochtend om tien uur bij Reclassering Nederland op de Wibautstraat in Amsterdam. Omdat zijn oud-regisseurs vanuit de William Schrikker Stichting¹ Kim en Alexandra veel voor hem hebben gedaan, wil hij als laatste gunst richting hen wel vertellen over zijn ervaringen met de aanpak. Nigel is net vrij, staat nog op de Top600-lijst en heeft de dag ervoor gereageerd op een woning in Rotterdam. In Amsterdam Zuidoost kent hij iedereen, hij wil rust. Kim: 'Weet je nog dat we jaren geleden samen naar Lunteren reden en zaten te tellen? Tussen je twaalfde en negentiende had je al op dertien plekken gewoond!'

De namen Nigel en Bob zijn gefingeerd

¹ De William Schrikker Stichting biedt jeugdbescherming en jeugdreclassering voor jongeren met een verstandelijke beperking.

Nigel was zestien toen hij op de Top600-lijst kwam. Na, in Nigels woorden, ‘een beetje een moeizame jeugd, van instelling, naar instelling, naar instelling.’ Hij zat voor drie maanden vast, Nigel weet niet meer waarvoor.

Alexandra: ‘Het moeten High Impact Crimes geweest zijn.’

Kim: ‘Het waren meerdere dingen; woninginbraak, straatroof en scooterdiefstal.’

Nigel merkte pas dat hij op de Top600-lijst stond toen hij een ISD-maatregel kreeg (plaatsing in een inrichting bestemd voor veelplegers gebeurt op basis van de maatregel Inrichting Stelselmatige Daders, red.): ‘Toen wilden allemaal mensen opeens betrokken zijn in mijn zaak, in mijn leven. Ik moest praten met die en die over dit, dat. Ik kreeg een regisseur van de politie, Bob, maar daar wilde ik natuurlijk niet mee praten.’

Kim: ‘O ja, dat was geen regisseur maar een contactpersoon vanuit de Integrale Persoonsgerichte Aanpak van de politie (IPGA, red.). In het begin was alles nog meer met elkaar verweven. Ik werkte vanuit de jeugdreclassering al met jou en ik werd toen jouw regisseur vanuit de Top600-aanpak. Uiteindelijk heb je wel met Bob gepraat, toch?’

Nigel: ‘Ja, toen iedereen wilde praten, viel het kwartje dat ik in de Top600 zat. Maar toen dacht ik: zo werkt het niet. Iedereen wil mijn verhaal en informatie, maar wat doen ze daarmee?’

Alexandra: ‘Ja, ondanks dat de regisseur het aanspreekpunt is, wilde de politie tóch ook graag contact en wilde Werk, Participatie en Inkomen (WPI) toch óók graag een keer met je zitten. Je was daar heel duidelijk in, vanaf het begin. Alleen als je weet wat je eraan hebt, wil je een gesprek. In de zeven jaar dat ik je ken, ben je steeds rustiger geworden en weet je beter wat je wel en niet wil.’

Nigel: ‘Het was wel een geluk dat ik Kim had. Kim heeft vanaf het begin heel veel voor me gedaan. Die is voor me door het vuur gegaan. Als er een woongroep was waar ik graag naar toe wou of zo, en die was vanaf vijftienvintig jaar en ik was drieëntwintig dan deed zij echt haar best. Dan wist ik daarna: nu moet ik zorgen dat ik het niet verpest en dat ik hier kan blijven. Zij weet wat mijn bedoeling is en wat mijn intenties zijn en dat kan ze goed zeggen bij dat soort instellingen.’

Alexandra: ‘Hoe kwam het dat Kim jou zo goed kende, denk je?’

Nigel: ‘Met Kim had ik het soms ook over niet zakelijke dingen. Dan gingen we even wandelen, vijf of tien minuten en hadden we het over heel andere dingen. Soms een beetje over de toekomst. Zo vind ik dat de band sterker is geworden.’

Kim: ‘Ik ging soms voor je door het vuur, maar ik was ook wel duidelijk toch?’

Nigel: ‘Jazeker! Duidelijk, duidelijk. Jullie alle twee. Ik wist het wanneer het geen geintje was. Dan maakten jullie je zin af met letterlijk een punt erachter. En als ik het dan toch verpestte, dan was het: “Ik heb je gewaarschuwd, kijk wat ervan is gekomen.” Als ik vastzat bijvoorbeeld. Maar dan zeiden jullie ook: “Zie het als een tweede kans, denk erover na.” Als een soort coach meer.’

Alexandra: ‘Ik vind ook dat je volwassener bent geworden.’

Kim: ‘Vind ik ook, weet je nog hoe je vroeger op zo’n gesprek als dit zat?’

Nigel: ‘Ja, ja.. Zo achterover, met mijn pet op. En “ja, ja, ja” zeggen, maar eigenlijk was het “nee”. Ja, ik ben gewoon ouder geworden.’

Kim: ‘Maar is het alleen ouder worden of heb je ook zelf dingen veranderd?’

Nigel: ‘Ik denk mijn denkwijze. Hoe ik dingen kan bereiken bij mensen die ik niet ken. Eerst goed nadenken, een normaal gesprek voeren, kijken of je een klik hebt.’

Alexandra: ‘De laatste maanden dat je vastzat hebben we het ook over werk gehad hè. Die sociale kant van jou is echt een kracht en je bent heel verantwoordelijk.’

Kim: ‘En je hebt echt een leiderschapskwaliteit, die heb je soms negatief ingezet, maar ook positief. Weet je nog die sportlessen die je in De Koppeling (instelling voor Jeugdzorgplus, een vorm van gesloten jeugdhulp, red.) hebt gegeven? Mensen gaan echt voor jou.’

Alexandra: ‘Die kwaliteiten heb je ons laten zien door de jaren. Dankzij de aanpak konden wij bij jou betrokken blijven. Je ontwikkeling zien en jou die laten inzien. Je bent niet alleen je dossier. Je kunt veel en je werkt overal aan mee!’

Nigel: ‘Anders kan ik toch niet vooruit gaan?’

Alexandra: ‘Maar dat is toch goed?’

Nigel: ‘Vind je?’

Alexandra: ‘Jij denkt na over je leven en waar je naar toe wil.’

Nigel: ‘Ja, ja, ja.. Maar ik zeg eerlijk, we hadden het over werk, maar ik ben buiten gekomen en alles kwijtgeraakt. Ik ben nu op zoek naar een huis. Gister heb ik gereageerd op een woning in Rotterdam. Amsterdam Zuidoost is te druk, overal waar ik loop ken ik mensen.’

Kim: ‘Weet je nog dat we jaren geleden samen naar Lunteren reden en zaten te tellen? Tussen je twaalfde en negentiende had je al op dertien plekken gewoond! Het klinkt als een goed plan; eerst de basis op orde. Een huis, rust en dan werk als volgende stap.’

Nigel: ‘Ja, dat is trouwens wel een advies dat ik heb aan de aanpak, mag dat? Ik denk dat er nog meer voor jongeren gedaan kan worden. Heel veel mensen krijgen niet de hulp die ik van jullie heb gekregen. Die kunnen nog sterker geholpen worden, met een huis, financiën, psychische problemen, weet ik veel. Het zijn normale mensen die ook gewoon normale hulp nodig hebben. Sommige mensen die ik ken, zitten al zes jaar in de aanpak en zijn nog steeds op dezelfde plek of maar één stap vooruit. Bijvoorbeeld in hun denkwijze. Maar dat zijn niet genoeg stappen om sterk voor zichzelf te staan.’

Alexandra: ‘Ja, het is een lastige situatie. We kunnen niet van iemand verwachten dat hij naar school gaat, werkt én zijn taakstraf doet, als hij geen vaste woonplek heeft. Het is heel moeilijk om een woonplek te regelen. Soms is er nog net iets meer nodig dan de aanpak nu kan bieden. Voor sommige mensen die op de Top600-lijst staan, overleggen we veel en bereiken we relatief weinig. De bezuinigingen en wachtlijsten in het zorg- en veiligheidsdomein zijn echt een groot obstakel momenteel. Hierdoor komt het soms voor dat

we een persoon eindelijk zo ver hebben om mee te werken aan een traject, maar dat we het niet meteen kunnen regelen. Dit kan tot wantrouwen bij de persoon leiden: zie je wel, ze doen toch niks, waarom zou ik mij dan openstellen? Dan ben je ze weer kwijt.’

Nigel: ‘Ja, en daar wil ik wel bij zeggen: mijn beleving is anders, ik heb jullie. Jullie rennen voor mij.’

Alexandra: ‘Ja, maar wacht, wij rennen voor jou omdat we zien dat je mee rent! Er zijn ook jongens die niets willen hè?’

Nigel: ‘Ja oké, ik ren mee dus. Dat is een tip die ik weer aan de jongens geef: Kijk hoever je samen met een regisseur kunt gaan, maar als je ziet dat het niet werkt, als die klik er niet is, verzamel argumenten en vraag een ander persoon. Het gaat niet alleen om zakelijk, het gaat om jou.’

Kim: ‘Goed advies. En hoe zie jij jouw Top600 toekomst eigenlijk? Hoop je dat je snel uit de aanpak bent?’

Nigel: ‘Tuurlijk, natuurlijk. Het gevoel van zelfstandigheid komt dan nog wat meer naar boven denk ik. Dan kan ik niet meer om hulp vragen, dan moet ik dingen met het UWV of zo zelf uitvogelen. Ik denk dat ik dat straks wel kan. Ik ben vorige week nog helemaal vanuit de Bijlmer op mijn scooter naar West gegaan om daar een brief en een kopie van mijn ID te brengen. Komt goed.’

Kim en Alexandra zijn nu beiden werkzaam voor Reclassering Nederland.

“Die kwaliteiten heb je ons laten zien door de jaren. Dankzij de aanpak konden wij bij jou betrokken blijven. Je ontwikkeling zien en jou die laten inzien. Je bent niet alleen je dossier. Je kunt veel en je werkt overal aan mee!”

“Het mooie van de Top600-aanpak vind ik het out-of-the box denken. Geen één idee is gek en er wordt altijd met je meegedacht.”

Eleonora (regisseur vanuit Leger des Heils)

‘Harmonie vind ik belangrijk in mijn werk. Samen problemen oplossen, samen informatie bundelen en samen afspraken maken. Met de personen zelf zoek ik die harmonie ook altijd op. Contact maken en houden. Er voor iemand zijn. Als het nodig is kan ik tegelijkertijd heel direct en confronterend zijn.

Het mooie van de Top600-aanpak vind ik het out-of-the box denken. Geen één idee is gek en er wordt altijd met je meegedacht. Ik krijg een trots gevoel als ik zie dat personen uit mijn caseload uitstromen. Dan denk ik: ja, we hebben met z'n allen toch voor gedragsverandering gezorgd! Met een goed gevoel laten we de persoon dan los.’

‘Op een positieve manier perspectief bieden aan jongeren die het moeilijker hebben. Dat doel had ik altijd voor ogen - en dat is gelukt op de manier hoe ik nu mijn werk als regisseur invul. Iets extra's doen, de straat op, het verschil betekenen voor sommige jongens en echt het één op één contact. Dat is mijn manier van werken en past goed bij mij. Voor verandering zorgen, dat is mijn drijfveer en ik krijg van Top600- en Top400-persoon en netwerkpartners vaak terug dat dat lukt. Tuurlijk, niet met iedereen. Sommige jongens willen niks met de overheid te maken hebben. Dat is hun goed recht, maar dan voer ik regie gericht op repressie en onderhoud ik veel contact met netwerkpartners. Ik stel mijzelf altijd de vraag: wat werkt goed voor deze persoon? Daar pas ik vervolgens mijn manier van regie voeren op aan.’

“Iets extra's doen, de straat op, het verschil betekenen voor sommige jongens en echt het één op één contact. Dat is mijn manier van werken en past goed bij mij.”

Yassine (regisseur vanuit directie Openbare Orde en Veiligheid, gemeente Amsterdam)

Christel Grimbergen (psychiater GGD)
en Menno Segeren (onderzoeker GGD)

Vijf inzichten van de GGD

De **GGD Amsterdam** (hierna: GGD) speelde tijdens de oprichting van de Top600-aanpak een belangrijke rol in het opzetten van het 'zorgdeel.' Hoe ging het eigenlijk met de personen die op de lijst kwamen? Welke psychische en sociale ondersteuning was nodig? Om daar goed zicht op te krijgen, ontwikkelde de GGD een screeningsinstrument dat zij in de loop van de jaren steeds verder verfijnde.

In tien jaar tijd stelde de GGD op basis van de screening vele behandel- en begeleidingsadviezen op, kwam zij tot adviezen over het zorgaanbod én tot ideeën voor verder onderzoek. De belangrijkste inzichten uit het onderzoek en hun betekenis voor de aanpak zetten we hier op een rij.

1. Meer dan de helft van de Top600-personen functioneert op het niveau van een licht verstandelijke beperking

Een jaar na de start van de aanpak bleek dat het percentage Top600-personen dat op het niveau van een licht verstandelijke beperking (LVB) functioneerde, hoger was dan verwacht. 'Het duurde even voordat we dit goed in beeld kregen,' aldus onderzoeker Menno Segeren. 'Veel personen zijn verbaal sterk en spreken in volzinnen, maar een aantal van hen bleek moeite te hebben met het uitvoeren van dagelijkse dingen. Administratie bijhouden, rekeningen betalen, ergens op tijd komen, dat soort dingen. Het hoge percentage heeft ons echt verrast.'

De GGD paste haar screeningsinstrument aan om LVB beter in beeld te krijgen (zie kader, red.). Voor zorgpartijen was dit één van de inzichten die een enorme impuls heeft gegeven aan het ontwikkelen van forensisch ambulante aanbod, aldus psychiater Christel Grimbergen. 'Iedereen kwam met aanpassingen in hun zorgaanbod voor de groep, daarvoor wist niemand goed wat ze met hen aan moesten en werden ze vaak snel weer uitgeschreven, bijvoorbeeld omdat ze niet op afspraken verschenen.'

Levvel (een fusie van De Bascule en Spirit, red.), De Waag en Arkin richtten nieuwe teams op. Levvel startte met De Forensische Formatie, De Waag begon een Topzorg Team en Arkin ontwikkelde Forensisch Ambulante Zorg.

2. Onderscheiden van Niet-Aangeboren Hersenletsel (NAH) is belangrijk

Voor zo'n vijftig tot veertig procent van de Top600-personen die op LVB-niveau functioneert, is het aannemelijk dat zij NAH hebben, aldus Grimbergen. Dit kan onder andere door geweld, ongelukken, fysieke sporten als kickboksen en middelengebruik veroorzaakt zijn.

'Typerend voor mensen met NAH is dat zij een gebrekkig probleeminzicht hebben, faalervaringen met eerdere hulpverlening en problemen in het executief functioneren (dit zijn de doe-processen in het brein, die ervoor zorgen dat de mens gedrag bewust kan sturen, red.). We denken dat het heel belangrijk is om deze doelgroep te kunnen onderscheiden, omdat zij gebaat lijkt bij een ander type zorgaanbod. Bij

Grimbergen: 'De zorg is veel outreachender geworden. Dat past veel beter bij deze doelgroep waarvoor de drempel om naar instanties toe te gaan hoog is en vaak sprake is van zorgmijdend gedrag. Bovendien kan het personeel in die gespecialiseerde teams beter getraind worden en krijgt zij snel meer ervaring met deze specifieke doelgroep. Overigens is er nog steeds een tekort aan verblijfplaatsen voor mensen die op LVB-niveau functioneren en een gedragsstoornis hebben die bijvoorbeeld tot heel agressief gedrag kan leiden. Die mensen worden nu bij GGZ-instellingen geplaatst, maar eigenlijk horen zij daar niet thuis. Dat is een aandachtspunt.'

De GGD spreekt 'van functioneren op LVB-niveau', omdat zij niet onderzoekt wat de oorzaak is van een afwijkend IQ. Segeren: 'Sommige Top600-personen scoren laag op de SCIL-test die wij afnemen, maar dat kan bijvoorbeeld ook door een verstoorde schoolloopbaan, faalangst, invloed van drugs of Niet-Aangeboren Hersenletsel (NAH) komen.' Op dit moment onderzoekt de GGD of het mogelijk is om verschillende groepen die functioneren op LVB-niveau, uit te splitsen. Grimbergen: 'Het liefst zouden we de mensen die op LVB-niveau functioneren, maar die wél de potentie van een gemiddeld IQ hebben, eruit kunnen pikken. Hen zouden we dan bijvoorbeeld in de gevangenis kunnen laten bijspijkeren.'

niemand met agressieproblemen na hersenletsel, heeft cognitieve gedragstherapie bijvoorbeeld niet zoveel zin.'

Op dit vlak is de GGD samen met De Waag, het VUMc en Vesalius, gespecialiseerd in neuro-psychiatrische diagnostiek, aan het pionieren. Grimbergen: 'Om te beginnen is het nodig dat hulpverleners NAH kunnen herkennen en diagnosticeren. Daarvoor heeft de GGD een NAH-screeningsinstrument (KAP NAH, red.) ontworpen dat we aan het valideren zijn. Verder hebben we met de andere partijen gewerkt aan een handreiking voor behandelaars over de oorzaken en gevolgen van NAH in de forensische setting. En uiteindelijk zullen we tot een nieuw behandelaanbod moeten komen. Heel belangrijk en interessant!'

3. Ongeveer negen van de tien Top600-personen heeft psychiatrische klachten, waaronder persoonlijkheidsproblematiek, verslaving en NAH

Grimbergen: ‘Dit percentage toont aan dat met veel mensen op de Top600-lijst echt wat aan de hand is, maar het is niet per se een verklaring voor crimineel gedrag. Voor de meeste stoornissen is op groepsniveau ook niet aangetoond dat een behandeling bijdraagt aan de afname van criminele daden. De enige stoornis waar na behandeling wel een significante daling in crimineel gedrag te zien is, is verslaving. Als je geen geld hebt om je middelengebruik te financieren, is de kans groot dat je weer gaat plegen. Het behandelen van een verslaving is daarom het meest lonend.’ Tegelijkertijd is verslaving heel lastig te behan-

delen, legt Segeren uit: ‘In veel gevallen, onder jongvolwassenen zo’n veertig procent, gaat het om een cannabisverslaving, die al lang speelt en die mensen zelf niet als een probleem zien. Ze zijn daardoor niet gemotiveerd om af te kicken.’

De GGD probeert behandeling zowel via het gedwongen kader, als in het vrijwillig kader te stimuleren. Soms raadt zij regisseurs aan om behandeling van een verslaving als bijzondere voorwaarde mee te geven aan de reclassering ten behoeve van het advies aan de rechter. Soms stellen zij in samenwerking met GGZ en een woningcorporatie een behandelcontract op als voorwaarde voor een woonplek.

4. Een hoog percentage van de Top600-personen heeft zelfredzaamheidsproblemen op meerdere levensdomeinen

Uit de screening van de GGD blijkt dat bij Top600-personen, gemiddeld op 6,5 van de elf leefdomeinen iets speelt. Segeren: ‘Dit inzicht legt een basis onder het integraal kijken dat de netwerkpartners vanuit de Top600-aanpak nastreven. Het betekent dat Top600-personen vrijwel allemaal te kampen hebben met situaties van meervoudige problematiek en je de problemen niet kunt oplossen door maar op één domein in te zetten. Het heeft geen zin om alleen iets aan een verslaving te gaan doen, als iemand daarnaast acute problemen op het gebied van

inkomen en huisvesting heeft. Je moet de context betrekken en actief aan regisseurs doorgeven dat ze ook begeleiding moeten optuigen voor de andere domeinen die slecht gaan.’

Grimbergen: ‘Het is daarnaast het bewijs dat het handig is dat wij als GGD in zo’n vroeg stadium meedenken. Wij hebben van die verschillende leefdomeinen wat verstand en vooral goede samenwerkingsrelaties met partners in die domeinen, waar we naar kunnen doorverwijzen. Met schuldhulpverlening, dagbesteding en jobcoaches, om maar een paar te noemen. We kiezen het liefst voor één hulpverleningsinstantie die alles in huis heeft.’

5. Een hoog percentage van de Top600-personen maakt al in de vroege jeugd traumatische levensgebeurtenissen mee

Dit inzicht wordt door verschillende onderzoeken onderbouwd. Uit het eerste onderzoek naar Top600-personen (In de nesten, GGD Amsterdam, 2014 red.) bleek ruim driekwart van de eerste lichter van Top600-personen een lange geschiedenis in de Amsterdamse jeugdzorg en jeugdreclassering te hebben. Segeren: ‘Dit betekent niet dat partners in de jeugdzorg hun werk niet goed hebben gedaan, want er is natuurlijk ook een groep mensen die in hun jeugd met reclassering te maken hebben gehad die als volwassene geen crimineel gedrag vertoont. Dit percentage laat vooral zien, dat we in de Top600 echt de moeïjkste, kwetsbaarste groep te pakken hebben.’

Het in 2020 verschenen promotieonderzoek van Segeren naar onder andere Adverse Childhood Experiences (ACEs) laat hetzelfde beeld zien. ACEs zijn tien risicofactoren die in iemands jeugd aanwezig kunnen zijn; van fysieke en emotionele mishandeling en verwaarlozing tot een verslaafd gezinslid of een gezinslid in de gevangenis. Internationaal wordt deze set van risicofactoren gebruikt om te voorspellen van welke psychische en fysieke problemen kinderen later last kunnen krijgen.

Segeren: ‘In de Top600 zien wij dat bijna de helft van de personen aan vier ACEs of meer is blootgesteld. Daarmee hebben zij het allerhoogste risicoprofiel en de kans is heel groot dat zij altijd problemen en zelfredzaamheidsproblemen zullen houden.’

Grimbergen: ‘Een groot deel van de Top600-personen zal dus altijd een vorm van ondersteuning nodig hebben. Het zou goed zijn als dat besef bij alle partijen doordringt.’

Segeren: ‘Precies én het besef dat juist de stapeling van ACE’s leidt tot de meeste schade op latere leeftijd, daarom is het heel belangrijk om meer in te zetten op het voorkomen daarvan. Dat betekent dus dat de kinderen of de broertjes en zusjes van Top600-personen extra goed in de gaten gehouden moeten worden. Ze hebben al met één ACE te maken (namelijk gezinslid in de gevangenis, red.), het liefst wil je dat het er niet meer worden.’

Tot slot is nog winst te behalen in de benadering of bejegening van personen die in hun jeugd mishandeld of verwaarloosd zijn, aldus Segeren. ‘Een jongere die stelselmatig door zijn vader is gekleind en gemanipuleerd, houdt hier een trauma aan over en kan een bepaalde geautomatiseerde weerstand of zelfbeschermingsreactie hebben ontwikkeld. Zo’n reactie kan worden geactiveerd als een politieagent of andere hulpverlener zich in zijn ogen onnodig hardhandig of dominant opstelt. Deze mensen voelen zich eerder bedreigd, vertonen daarom vaker afweergedrag, die bij de andere betrokkene weer kan leiden tot een tegenreactie. Het is daarom belangrijk om ons meer te verdiepen in hoe we inzichten uit de “trauma-sensitieve aanpak” kunnen meenemen in de bejegening van personen.’

Van screening tot verwijfsadvies

Het screeningsinstrument dat de GGD voor de Top600-aanpak ontwikkelde, baseerde zij op screeningsinstrumenten voor dak- en thuisloze jongvolwassenen en paste zij aan op de Top600-doelgroep. Een belangrijk onderdeel van de screening is de Zelfredzaamheids-Matrix (ZRM). De ZRM gaat uit van elf levensdomeinen; van huisvesting en dagbesteding, tot financiën en geestelijke gezondheid. Het is een instrument om iemands zelfredzaamheid in kaart te brengen en de ontwikkeling in de zelfredzaamheid te volgen. Op groepsniveau levert dit veel informatie over de zorgzwaarte en zorgbehoefte van de doelgroep op. Later heeft de GGD aan de Top600-screening een SCIL-vragenlijst toegevoegd, die screent op de vermoedelijke aanwezigheid van een lichte verstandelijke beperking, en een signaleringslijst voor Niet-Aangeboren Hersenletsel.

De GGD bespreekt de resultaten uit de screening op het indicatieoverleg met de zorgpartners die bij de betreffende Top600-persoon betrokken zijn. Zij brengen relevante, aanvullende informatie uit hun medische dossiers in, bijvoorbeeld over behandelingen die in het verleden wel of niet goed gewerkt hebben. Gezamenlijk stellen de GGD en de betrokken zorgpartners een behandeladvies en een bejegeningadvies op. De GGD verwijst de cliënt vervolgens naar de betreffende behandeling.

Het bejegeningadvies gaat naar de Top600-regisseur. Hierin staat naar welke zorgpartij iemand wordt verwezen en hoe de regisseur het best met de persoon om kan gaan. Voor een persoon die op LVB-niveau functioneert, kan het advies aan de regisseur bijvoorbeeld zijn: Spreek in korte heldere zinnen, houd het overleg kort, herhaal de informatie die je geeft en geef de informatie op papier mee.

“Een groot deel van de Top600-personen zal altijd een vorm van ondersteuning nodig hebben.”

'Wat mij in mijn werk typeert? Ik ben opgegroeid in een buurt met veel criminaliteit om mij heen, hierdoor begrijp ik de jongeren die ik begeleid vaak goed. Nooit ga ik boven iemand staan, altijd ernaast. Ik probeer te levelen en geef de personen zelf de regie. Tegelijkertijd ga ik er ook hard in als dat nodig is. Elke jongere probeer ik mee te geven om te geloven in zichzelf. Dit zeg ik vanuit oprechtheid want ik geloof ook echt in ze, iedereen heeft in mijn ogen potentie. We bereiken met een jongere vaak meer, maar als ik ze alleen al meer zelfvertrouwen kan meegeven, maakt mij dat super trots.'

"We bereiken met een jongere vaak meer, maar als ik ze alleen al meer zelfvertrouwen kan meegeven, maakt mij dat super trots."

Gigy (regisseur vanuit Jeugdbescherming Regio Amsterdam)

"Waar komt een persoon vandaan en waarom pleegt hij of zij een delict? Dat zijn vragen die ik mijzelf, sinds mijn werk als regisseur, continu stel."

Victor (regisseur vanuit politie)

'Waar komt een persoon vandaan en waarom pleegt hij of zij een delict? Dat zijn vragen die ik mijzelf, sinds mijn werk als regisseur, continu stel. Deze manier van denken komt echt door het integrale werken binnen de aanpak. Nauw samenwerken met andere organisaties, zoals bijvoorbeeld gedragsdeskundigen van de GGD, hebben mijn blik op de mens verbreed. Dat ik een regisseur van de politie ben, zorgt in het begin altijd voor argwaan. In het begin halen de Top600-personen "regisseur", vaak door elkaar met "rechercheur". Transparant ben ik altijd: als je delicten blijft plegen moet je weten: ik blijf bij de politie werken dus dan volgen er consequenties. Ik vind het mooi om te zien dat ik het wantrouwen om kan zetten in vertrouwen. Als ik een aantal personen uit de aanpak zie, zijn ze oprecht blij om mij te zien.'

Het uitdagende vak van regie voeren

Regie voeren is een vak. Een vak waarin het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) de regisseurs van de Top600 (en van de andere programma's van het AcVZ) opleidt, bijschoolt en de randvoorwaarden schept om met deze meest complexe doelgroep vorderingen te maken. Judith Paleari is teamleider van vierentwintig regisseurs in dienst bij de gemeente Amsterdam (in totaal leveren 14 organisaties regisseurs, red.) en wil dat zij hun talenten kunnen benutten en plezier houden in dit uitdagende vak. Samir Achbab is onderzoeker en docent aan de Vrije Universiteit (VU) en bestudeert op dit moment het vak van regie voeren binnen het AcVZ. Op het AcVZ spreken ze over alles wat het vak behelst en over wat het zo bijzonder en belangrijk maakt.

Samir Achbab (VU) en Judith Paleari (AcVZ)

Samir: 'Hoe zou jij regie vanuit het AcVZ omschrijven, Judith?'

Judith: 'Regie binnen het AcVZ gaat over het samenbrengen van drie werelden: die van veiligheid, zorg en het sociaal domein. Om de personen in de Top600 op het goede pad te krijgen, proberen wij ervoor te zorgen dat die drie werelden elkaar raken en vinden. Op alle niveaus, het niveau van bestuurders, organisaties en professionals. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar dat was het niet tien jaar geleden en dat is het nog steeds niet. Alle netwerkpartners hebben ieder vanuit hun verantwoordelijkheid of professionaliteit een ander perspectief op de persoon in regie. En het bij elkaar krijgen van die perspectieven, het tot een plan van aanpak komen waaraan alle partners zich kunnen verbinden, waar zij allemaal eigenaarschap voor voelen, zónder dat je zeggenschap over hen hebt - *dat is regie*. Daar zijn onze regisseurs goed in, in regie voeren zonder macht.'

Samir: 'Waarom is regie zo belangrijk? Hoe leg jij dat uit?'

Judith: 'We willen recidive verminderen, perspectief bieden en broertjes en zusjes uit de criminaliteit houden. Dat kan niet door op één knop te drukken. De personen uit de aanpak hebben problemen op allerlei vlakken. In hun familie, in de wijk, in hun netwerk... achter al die problemen zitten partners die al iets doen of kunnen doen om die persoon in beweging te krijgen. Maar het is niet vanzelfsprekend dat zij elkaar opzoeken. Sterker nog, als het je lukt om al die partners aan tafel te krijgen en als iedereen voelt: hier moeten we voor gaan, dan heb je al iets in beweging gezet.'

Samir: 'Interessant, wat je nu noemt, daar heb ik voor mijn onderzoek veel over gelezen. Je ziet dat de mate van overheidssturing in de afgelopen decennia is veranderd van *top-down* naar horizontaal, via netwerken. Van government naar governance. Zodra problemen ingewikkelder worden, als er meerdere betrokkenen, belangen en visies zijn, werkt *top-down* niet meer. *Governance* is het antwoord op hardnekkige vraagstukken, zoals complexe veiligheidsvraagstukken. Ik vind het heel bijzonder dat deze

“Het bij elkaar krijgen van de perspectieven, het tot een plan van aanpak komen waaraan alle partners zich kunnen verbinden, waar zij allemaal eigenaarschap voor voelen, zónder dat je zeggenschap over hen hebt - dat is regie.”

Judith Paleari heeft jarenlange werkervaring binnen de domeinen veiligheid en zorg. Sinds 2017 werkt ze voor het AcVZ. Op dit moment is Judith verantwoordelijk voor de aansturing van 24 regisseurs Veiligheid en Zorg. Daarnaast vertegenwoordigt ze de stadsdelen in het programmteam en maakt deel uit van het team Vakontwikkeling.

netwerksamenwerking via het AcVZ wordt gefaciliteerd.'

Judith: 'Ja, daarmee zijn we echt een voorloper geweest!'

Samir: 'Zeker en het bijzondere daarvan is dat de netwerkpartners met het ondertekenen van het convenant beloven dat zij hun capaciteit gericht inzetten en expertise zullen delen. Eigenlijk is het AcVZ ook een soort informatiecentrum. Doordat in het convenant de samenwerkingsafspraken beschreven staan, mag de noodzakelijke informatie met elkaar gedeeld worden. Dit is een ontzettend belangrijke basis voor goede samenwerking. De regisseur krijgt vanuit de Informatieverzamelgroep (waar alle kernpartners in zitten, red.) een basisdossier over de Top600-persoon en op basis daarvan brengt hij of zij professionals bij elkaar.'

Judith: 'Dat is een belangrijke randvoorwaarde die je noemt, de informatiepositie van het AcVZ is inderdaad uniek. Het delen van informatie is tegelijkertijd steeds een belangrijk gespreksonderwerp van het programmteam (waarin managers van alle kernpartners zitten, red.). De laatste tijd is het vaker dan vroeger voorgekomen dat het met een persoon in regie goed lijkt te gaan, maar dat iemand opeens een heftig delict pleegt. Dan is de vraag: hadden we dit kunnen voorkomen? Informatie speelt daar een rol in. Soms weet de politie wel meer, maar kan zij dat vanwege rechercheonderzoek niet delen met de regisseur. Dat is een voorbeeld van een situatie waarin het organisatiebelang botst met het belang van het plan van aanpak. We bespreken dan welke informatie wel gedeeld kan worden.'

Samir: 'Ja, de verschillen tussen de drie werelden, de botsende waarden, daarover is in de literatuur veel geschreven. Het zoeken naar oplossingen voor hardnekkige problemen gaat volgens de literatuur idealiter volgens een regulatieve cyclus. Op het eerste uitvoerdersoverleg is de eerste stap dat de regisseur deelt: dit is het vraagstuk en zo kijk ik hiernaar. De volgende stap is het verkennen van de visies van anderen. Hoe kijken jullie? De volgende stappen zijn: het opstellen van het plan, het plan in werking

Samir Achbab is bestuurskundige en werkzaam als onderzoeker en docent bij de afdeling Bestuurswetenschap & Politicologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Zijn belangstelling gaat uit naar sociaal beleid, de verzorgingsstaat en de governance van het lokaal sociaal domein. Samir onderzoekt op dit moment voor het AcVZ hoe er binnen de Top600- en Top400-aanpak invulling wordt gegeven aan regie op het snijvlak van veiligheid en zorg.

“Regie vraagt om slim meebewegen, improviseren, geduld, toewijding, inlevingsvermogen, kunnen duiden en verbinden en jezelf empathisch positioneren.”

stellen en vervolgens het herhalen van deze cyclus. In de verkenningfase is het vooral belangrijk om stil te staan bij de verschillen. Dat klinkt misschien raar, je zou denken dat je voor een samenwerking op zoek gaat naar overeenkomsten, maar dit is bij hardnekkige vraagstukken van belang, omdat je daarmee een stukje realisme inbrengt. Goede samenwerking begint bij het besef dat er wellicht geen goede, duurzame oplossing is, maar dat je zoekt naar een suboptimale oplossing. Herken je dat?’

Judith: ‘Zo had ik er niet eerder naar gekeken, maar ik herken het zeker. Een voorbeeld: een Top600-persoon wordt verdacht van een (licht) delict dat net is gepleegd, maar heeft vandaag zijn diploma-uitreiking. Haalt de politie hem toch gelijk op of wacht zij met het oog op zijn ontwikkeling en het belang van een succeservaring tot na de uitreiking? Dat is zo’n vraagstuk. Het inventariseren hoe iedereen in het plan van aanpak staat, is overigens iets wat regisseurs op elk uitvoerdersoverleg proberen te doen. Zijn we er nog met elkaar? Hoe zit iedereen erin? En wat betekent dat?’

Samir: ‘De literatuur over regie voeren, benadrukt de empathische positie van de regisseur. Het moet iemand zijn die zich goed in de positie van anderen kan verplaatsen.’

Judith: ‘Ja, regisseurs kunnen bij uitstek de belangen van andere partners zien en de verschillende belangen bij elkaar brengen. Daar zijn ze in getraind. De vakontwikkeling voor alle regisseurs gaat zowel over kennis als over vaardigheden: motiverende gesprekstechnieken, waarderende, open manieren van communiceren. De kern van regie voeren zonder macht is het idee van dienend leiderschap en dan ontkom je niet aan zelfinzicht. In de vakontwikkeling staan de regisseurs daarom stil bij hun eigen handelen, hun talenten en het ontwikkelen van een regiestijl. Als teamleider houd ik in de gaten dat ze de talenten zoveel mogelijk in kunnen zetten, dat motiveert natuurlijk. Naast een opleiding basisregie, hebben we ook verdiepende cursussen over regie voeren voor ervaren regisseurs en collectieve dagen voor alle regisseurs over actuele thema’s die regisseurs zelf aandragen. Het team

Vakontwikkeling is hier verantwoordelijk voor. Op de volgende collectieve dagen zijn “groepsdynamica” en “drillrap” thema’s.’

Samir: ‘Ja, ik heb gehoord dat het inspelen op nieuwe ontwikkelingen belangrijk is...’

Judith: ‘Precies. Het blijft de meest complexe doelgroep waarmee we werken en we moeten op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen. Naast ontwikkelingen binnen de doelgroep, zijn ook trends in de samenleving en bij de netwerkpartners relevant voor het werk van regisseurs. De hoge woningnood in Amsterdam is iets waarmee regisseurs voor hun personen in regie moeten dealen: zo is begeleid wonen lastiger te realiseren dan tien jaar geleden. Capaciteitsproblemen bij netwerkpartners: een ander voorbeeld dat invloed heeft op het plan van aanpak.’

Samir: ‘De regisseurs die ik voor mijn onderzoek spreek, hebben wel eenzelfde soort profiel. Het zijn allemaal mensen die intrinsiek gemotiveerd zijn voor deze doelgroep, en die niet schrikken van verandering, chaos en terugval. Hoogleraar beleids- en bestuurswetenschappen Willem Trommel heeft het over een bepaalde mate van ironie die nodig is voor het opstellen van beleid. Bestuurlijke netwerken worden vaak gepresenteerd als het perfecte antwoord op complexe vraagstukken, maar de werkelijkheid is weerbarstig. Enige ironie kan dan helpen een realistisch ambitieniveau te stellen en leren om te gaan met tegenvallers en teleurstellingen. Hetzelfde geldt voor het plan van aanpak. Dat hoorde ik wel terug bij de regisseurs, ze houden rekening met kleine stappen.’

Judith: ‘Ja, dat is wel een mooie omschrijving; een bepaalde mate van ironie. Dat heb je wel nodig om plezier te houden in dit uitdagende vak. Je hebt ook onderzoek gedaan naar de verschillende regiestijlen toch? Welke stijlen kwam jij onder regisseurs tegen?’

Samir: ‘Wat ik in mijn onderzoek voor het AcVZ zie is dat de ene regisseur meer motivatie haalt uit de perspectiefverbetering van de persoon in de aanpak en de andere meer

gericht is op de goede samenwerking tussen de netwerkpartners. De eerste vindt het heel belangrijk om vertrouwen te creëren en dat sluit vaak aan bij de overtuiging dat hij of zij met een kwetsbaar persoon te maken heeft en het tweede type regisseur vindt het vooral leuk om creatief te zijn in het verbinden van verschillende partijen en te improviseren. Dat sluit goed aan bij het werk van bijzonder hoogleraar Polarisatie & Veerkracht Hans Boutellier over de improvisatiemaatschappij. Improviseren gaat over pragmatisch handelen, maar wel op basis van vakkennis. Volgens hem is improvisatie een stijl van ‘georganiseerde vrijheid’ die ruimte biedt voor dynamiek en spontaniteit. Volgens een aantal is dat laatste overigens lastiger geworden. Bijvoorbeeld vanwege de krapte op de woningmarkt die je al noemde, protocollen of de wachttijden voor behandeling.’

Judith: ‘Deze stijlen herken ik. Het is overigens wel interessant dat in de afgelopen jaren de overtuiging is gegroeid dat alle regisseurs het vertrouwen van de persoon in regie moeten winnen. Anders is het heel lastig om iets te bereiken. Zoek contact, interesseer je in de ander, de persoon in regie moet geen schaduw boven zich voelen, maar moet weten wat er gebeurt. Dat is ook de gedachte achter een initiatief als de *credible messengers* van het programma Weerbare Mensen, Weerbare Wijken, alleen in verbinding kun je iets bereiken. Daarin is de balans tussen afstand en nabijheid wel belangrijk. In onze vakontwikkeling is hier steeds meer aandacht voor. Welke andere verbeterpunten noemden de regisseurs in de gesprekken?’

Samir: ‘Het andere verbeterpunt gaat over uitstroom van personen. Wanneer is het een succes als iemand van de aanpak uitstroomt? Volgens een aantal regisseurs is dat succes niet altijd glorieus. Dan moeten ze een persoon in regie loslaten, omdat hij niet meer aan de harde criteria voldoet en geen delicten meer pleegt, maar maken zij zich zorgen over hoe het verder gaat na regie.’

Judith: ‘Ja, dat is een heel belangrijk onderwerp dat onze constante aandacht heeft: hoe zorg je dat de vooruitgang doorzet? Wat hebben professionals in de wijk nodig om

deze persoon goed verder te helpen? In veel gevallen is informatiedeling daar opnieuw het grootste knelpunt, omdat na uitstroom minder informatie gedeeld mag worden. Ik weet dat regisseurs soms heel gefrustreerd zijn bij uitstroom. “Deze persoon is nog helemaal niet klaar!” Dan is het moeilijk om iemand zelf los te moeten laten, ook al zorgen regisseurs ervoor dat een casus zo goed mogelijk wordt overgedragen aan de reguliere partners. Maar er zijn natuurlijk ook veel voorbeelden van personen die uitstromen, waarop regisseurs heel trots zijn.

Waar kunnen wij volgens jouw onderzoek echt trots op zijn, Samir? Wat is bijzonder? Dan kan ik mijn regisseurs daarmee een hart onder de riem steken als zij weer eens een tegenslag ervaren.’

Samir: ‘In de literatuur over netwerken en samenwerkingsverbanden blijken regisseurs cruciaal voor het proces. Het zijn sleutelfiguren en institutionele ondernemers die in staat zijn ‘tussen de linies’ te opereren en hiervoor de kwaliteiten, vaardigheden en karaktereigenschappen hebben. Regisseren in netwerken is niet eenvoudig. Het is een manier van werken die velen niet onder de knie hebben en die zich ook niet makkelijk laat omschrijven. Die manier van werken moet je dus echt leren, via ervaring op doen maar ook via trainingen zoals het AcVZ aanbiedt aan de regisseurs. Het vraagt om slim meebewegen, improviseren, geduld, toewijding, inlevingsvermogen, kunnen duiden en verbinden en jezelf empathisch positioneren. En dat ook nog eens in een politiek-bestuurlijke context. Het is moeilijk wat de regisseurs doen en ze doen het toch maar mooi!’

De studie van de VU naar regie binnen het AcVZ wordt begin 2022 gepubliceerd.

Wij willen betrokken zijn

Het verhaal van de moeders

Hoe is het als je kind criminele delicten pleegt en op de Top600- of Top400-lijst staat? Wat komt er allemaal op je af als ouder en wat helpt je om in die storm overeind te blijven? In de stichting 'De moeder is de sleutel' van Diana Sardjoe delen moeders met zonen die in aanraking komen met politie en justitie hun verdriet en adviezen en moeten ze soms ook hard lachen samen om wat er nú weer gebeurd is. 'We kunnen niet alleen maar huilen!'

De ervaringen van de moeders beschreven in dit interview gaan voor een deel over de periode vóór instroom in de Top600- of Top400-aanpak. Dit stuk is bedoeld om te laten zien hoe moeders hun situatie met een kind in de criminaliteit en in de aanpak ervaren en te leren wat belangrijk voor hen is in het contact met het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) en professionals uit de domeinen veiligheid en zorg.

Voor het AcVZ denken Diana en drie andere moeders (onder pseudoniem) met zonen die in de Top600- of Top400-aanpak hebben gezeten of zitten, mee over hoe ouders het best betrokken kunnen worden. Het is voor de moeders om verschillende redenen niet altijd duidelijk bij welke aanpak hun kind betrokken is, wat er achter de schermen gebeurt en waarom. Waar mogelijk worden knelpunten genoemd door ouders verbeterd. Een betere samenwerking met ouders is onderdeel van de herijking van de Top400 (en daarmee onderdeel van het programma Positief Perspectief van de gemeente Amsterdam).

Als je hoort dat je kind op de Top600-lijst staat

Diana: 'Bij mij stonden er opeens twee mensen voor de deur, iemand van het AcVZ en iemand van de politie, met een brief. Aan de ene kant dacht ik: oké, we krijgen hulp. Maar aan de andere

kant voel je ook: we hebben geen keuze. Alleen al zoiets dat ze zonder afspraak voor je deur staan. De intentie is goed, maar ik had liever gehad dat ze me hadden gevraagd: "Komt het nu uit?" Op dat moment had ik heel veel aan mijn hoofd.'

Carla: 'Dat herken ik. Nou ja, voor een andere aanpak voor mijn pleegzoon voor gangvorming en *drillrap*. Het was zaterdag en ik had net boodschappen gehaald en toen stonden er twee mensen voor mijn deur. Ik stond er op dat moment helemaal niet open voor en ik ben geloof ik best onaardig geweest. Achteraf dacht ik: o, het was misschien wel handig geweest om meer te horen. Wij zitten soms met z'n allen uit te vogelen in welke aanpak onze kinderen zitten en wat die aanpak inhoudt. Wat zijn onze rechten en plichten? Wat wordt van ons verwacht? Op de websites wat filmpjes die meer uitleggen over de verschillende aanpakken zou ook helpen. Als ouder heb je zo'n vol hoofd, dat informatie op een website lezen al lastig kan zijn.'

Anne: 'Ik vond een ongeopende brief over de Top600-aanpak toen ik de kamer van mijn zoon leegruimde, omdat hij vastzat. Hij woonde bij zijn vader toen hij op de lijst kwam, maar met mij is daarover nooit contact opgenomen. Dat vind ik nog steeds gek. Ik schrok op zich niet van het bericht dát hij in de aanpak zat. Ik schrok toen hij de eerste keer werd opgepakt voor een mislukte gewapende overval, toen was ik totaal in paniek. En toen we een paar maanden later op het politiebureau zaten en ik mijn keukenmes zag en een soort Halloween masker dat we op vakantie in Engeland hadden gekocht. Dat hij later in de aanpak kwam vond ik wel logisch. Ik weet overigens niet of hij nog steeds op de lijst staat. Hij is nu eenentwintig, dan informeren instanties jou als ouder minder en hij zit in voorlopige hechtenis.'

Als je kind 18 wordt

Habiba: 'Wat Anne zegt, merkte ik ook. Mijn zoon is in juni achttien geworden en ik merk een heel groot verschil. Ik hoorde opeens niets meer en dacht: het gaat goed! Nou, helemaal niet. Via via hoorde ik dat hij de dag daarvoor op het politiebureau was. Ik zei tegen mijn zoon: "Was je koffie drinken of zo? Ik wil dit weten!" Hij had geen toestemming gegeven dat ik betrokken werd, dus ik mocht niet meer op de uitvoerdersoverleggen¹ komen. Ik heb contact met zijn regisseur en ik zei hem: "Al wordt hij zeventig, het is mijn kind! Ik wil betrokken zijn." Nu hebben wij wel weer contact, maar ik moet er veel meer achteraan.'

Als je tegenover hulpverleners zit

Anne: 'De uitvoerdersoverleggen zijn best intimiderend. Je zit daar tegenover een hele groep hulpverleners, helemaal verkramp door alle stress en zorgen en met het gevoel dat je als ouder gefaald hebt. Het had mij heel erg geholpen als een aantal hulpverleners wat meer levenservaring hadden gehad. Ik heb regelmatig op overleggen met alleen maar van die jonge meiden gezeten, die kunnen met alleen hun opleiding niet voelen wat jij voelt. Iemand die mij snapt en iemand die mijn zoon snapt, dat was ideaal geweest.'

¹ In de uitvoerdersoverleggen bespreken de regisseur, de medewerkers van de betrokken instanties (zoals bijvoorbeeld Leerplicht, politie, reclassering, jeugdbescherming) zo mogelijk met de Top600-persoon en betrokken ouders, de voortgang van het plan van aanpak.

Als onjuistheden in het verslag staan

Carla: 'Wat wij heel frustrerend vonden bij onze zoon was dat hulpverleners zochten naar omstandigheden die konden verklaren dat hij was zoals hij was. Dan stonden er dingen in het verslag als: "Moeder had het heel druk met werk." Of zelfs eens een melding over huiselijk geweld, terwijl dat beide niet waar was. Dat vonden wij heel pijnlijk. Vervolgens is het heel moeilijk om dat weer uit zo'n verslag te krijgen. Het lijkt alsof het niet aan intrinsieke factoren alleen kan liggen, dat ouders altijd iets verkeerd hebben gedaan.'

Als je vermoedt dat er meer speelt

Anne: 'Ik volgde mijn zoon zonder dat hij het wist op *social media* en op een gegeven moment voelde ik, dit gaat helemaal niet goed. Ik wilde een crisisoverleg, maar dat kon niet: "Het was niet ernstig genoeg en hij behaalde al zijn doelen". Niet veel later is het dramatisch misgegaan en nu zit hij al veertien maanden in voorarrest, ik kan het nu eindelijk zeggen zonder in tranen uit te barsten, maar ik heb er een jaar lang om gejankt.'

Carla: 'Dat machteloze gevoel ken ik. Wij hebben aangegeven dat onze zoon zat te dealen, maar daar is ook niets mee gedaan. Het staat zelfs genoteerd in een uvo-verslag (uitvoerdersoverleg-verslag, red.) Een hulpverlener vroeg mij: "Waarom denkt u dat uw zoon deelt?" Ik zei: "Omdat hij een weegschaal heeft en veel geld en omdat er nieuwe jongens in en uitlopen." Dat was niet voldoende, er is nooit iets mee gedaan.'

Als je als ouder het gevoel hebt dat je moet bewijzen dat je belangrijk bent

Diana: 'Het voelt soms alsof we steeds moeten bewijzen dat we belangrijk zijn. Als moeders worden we nog te vaak *gedownsized* of weggezet als hysterisch. Ik heb weleens gehad dat op een uitvoerdersoverleg over mij in de derde persoon werd gesproken. Toen zei ik: "Het is Diana en voor jou is het mevrouw."'

Carla: 'Terwijl wij als ouders zó belangrijk zijn voor onze kinderen. Een paar vrienden van mijn zoon, die hebben niemand meer. Die zie ik nog veel sneller afglijden.'

Anne: 'Helemaal mee eens. Laatst tijdens bezoekuur vroeg ik mijn zoon wat het ergste is dat hij in zijn leven heeft meegemaakt: "Dat jij me niet kwam halen toen ik de eerste keer vrij kwam", zei hij. Een hulpverlener zou hem ophalen en die stond er niet en vrienden van mij hadden mij

op het hart gedrukt niet te gaan. Dit laat voor mij ook zien waarom het zo belangrijk is om moeders te helpen overeind te blijven. Die hulp vanuit instellingen, op momenten dat het er echt op aankwam, die heb ik wel gemist.’

Als je regisseur je ziet

Diana: ‘Vanuit de Top600 had ik op een gegeven moment voor mijn twee zonen, twee regisseurs en een intensive gezinscoach die mij wel echt zagen. Die ik wel midden in de nacht kon bellen en die dan kwamen. Toen had ik voor het eerst rust. Ik durfde dingen uit handen te geven. De regisseurs waren toevallig alle twee vanuit de politie en heel doelgericht. Dat klikte met mij. Ik heb ook regisseurs gehad met wie het niet klikte, of die ik niet eens heb ontmoet! Maar ik heb doorgestreden voor die twee en dat was het waard.’

Habiba: ‘De regisseur creëerde voor mij ook rust, ik had veel aan mijn hoofd en veel organisaties wilden met mij praten. Ik bel en app veel met de regisseur en hij legt dingen die voor mij moeilijk zijn te begrijpen goed uit, zoals informatie vanuit de rechtbank. Wat mij ook heel erg heeft geholpen is dat hij hulp heeft gezocht voor de behandeling voor mijn eigen trauma’s. Verder kan ik hem bellen met de vraag wat te doen als mijn zoon niet op tijd thuis is, hij is dan een steun in de opvoeding. Ook met mijn zoon heeft de regisseur goed contact, hij bleef hem motiveren tijdens een traject bij de Waag (forensische ambulante hulpverlening, red.). Dat was belangrijk.’

Als iemand je goed helpt

Anne: ‘Zo’n ervaring had ik met de leerplichtambtenaar (van het Top1000-team, red.). Daar kon ik echt mee *levelen*. De andere leerplichtambtenaren leken er meer voor de school en niet voor de ouders te zijn. Deze leerplichtambtenaar had ook interesse in mijn zoon, keek wat zijn realiteit is. Hij gaf me weer vertrouwen in hulpverleners. Hij is nou écht een rolmodel.’

Diana: ‘Mijn zonen hebben met diezelfde leerplichtambtenaar te maken gehad. Als die niet wilden gaan, kwam hij ze halen. Hij kan heel goed aanvoelen wat speelt, meebewegen, maar ook streng zijn. Hij houdt de jongeren in hun waarde en zegt niet alleen wat ze verkeerd doen.

En hij gaf ook tijd aan mij als ouder. Ik kon ook mijn verhaal doen en voelde me gerespecteerd. We hadden een gemene deler, we wilden het beste voor deze jongens. Net als in de stichting, daar gaat het ook niet om afkomst, opleiding of geloofsachtergrond, het gaat om onze kinderen.’

Als je andere ouders ontmoet

Diana: ‘De enige voorwaarde om je als moeder bij onze groep aan te kunnen sluiten, is dat je moet erkennen dat jouw kind naast slachtoffer ook dader is. Er zijn weleens moeders geweest die hun kind alleen ophemelden, maar dat werkt niet. Je moet als ouder boven het gedrag van je kind staan. We hebben ouders met kinderen in concurrerende drillrap gangs, dat maakt niets uit. Het zou mooi zijn als moeders nog eerder anderen kunnen ontmoeten. Nodig ouders in de eerste brief gelijk uit voor een voorlichtingsavond en wij kunnen daar aanwezig zijn en meedenken over wat nodig is om het te laten flowen. Dat daar niet iemand van de gemeente zit om aantekeningen te maken bijvoorbeeld.’

Carla: ‘Bij deze stichting hoef je andere ouders niet uit te leggen hoe het is om een kind in de criminaliteit te hebben. Dat vond ik een verademing. Ik heb fijne vrienden en aardige collega’s, maar die snappen niet wat je meemaakt. Hier moeten we soms ook hard lachen samen om wat er nu weer gebeurd is.’

Diana: ‘We kunnen niet alleen maar huilen!’

Anne: ‘Ja, dat is een goede eerste stap, gelijk investeren in het contact tussen ouders. Als ouder voelt de aanpak niet gelijk als een samenwerking. Ik kan me voorstellen dat moeders in het begin niet openstaan voor suggesties van professionals, het vertrouwen moet groeien. Vaak moet de pijn er eerst uit, voordat je openstaat voor informatie en volgende acties. Daar kunnen wel een aantal ontmoetingen voor nodig zijn. Toen ik de andere moeders ontmoette, voelde ik dat vertrouwen gelijk. Ik denk dat wij elkaar beter kunnen aanmoedigen om stappen te zetten, om zelf ook therapie te volgen, contact met je regisseur te zoeken. Wij helpen elkaar om hier door heen te komen en er goed mee om te gaan.’

“Het voelt soms alsof we steeds moeten bewijzen dat we belangrijk zijn. Als moeders worden we nog te vaak gedownsized of weggezet als hysterisch.”

Wij sluiten aan op de straat

Donderdagochtend half tien, vlakbij metrohalte Ganzenhoef, vertelt Virgil Tevreden in het kantoor van zijn stichting Jongeren Die het Kunnen zijn levensverhaal én dat van zijn stichting. Die twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Na anderhalf uur bevlogen vertellen, zet hij zijn telefoon weer aan. Tweeëntwintig gemiste oproepen. Een verhaal over onvoorwaardelijkheid, eten of gegeten worden en niet gezien zijn.

Leren in jezelf te geloven

'Sinds groep drie zijn mijn rekenschriften meerdere malen uit het raam gegooid. Ik was heel aanwezig, had altijd rood in mijn werkstukken, kreeg racistische opmerkingen naar mijn hoofd. Veel van de leerkrachten op mijn basisschool in Amsterdam Zuidoost hebben mijn zelfvertrouwen geschaad. Vanaf groep zeven ging ik naar de IMC Weekendschool, daar ging het niet over mijn fouten en ben ik in mezelf gaan geloven. Op de Weekendschool *triggeren* ze jongeren over hun toekomst na te denken. Mijn moeder en mijn opa zijn docent en zelf had ik in die tijd een buurjongen waar ik een soort rolmodel voor was. Die ik een beetje in de gaten hield. Op de Weekendschool zei ik tegen de directeur: "Ik wil met jongeren met gedragsproblemen werken", toen was ik elf.

Overleven op school

Daarna kwam ik zelf tussen die jongeren terecht, werd ik zo'n jongere. Op de middelbare school in Zuidoost waar ik terecht kwam, was het eten of gegeten worden. In de eerste klas werd ik al afgeperst, kwam ik in aanraking met vuurwapenbezit, drugshandel en seksuele handelingen. Ik heb heel veel meegemaakt en zelf andere mensen het leven zuur gemaakt. Later heb ik nog veel mensen mijn excuses aangeboden. Je drijft eigenlijk af van de realiteit. Op die school was het overleven.

Zorgzame omgeving

Het keerpunt voor mij was dat ik na die middelbare school, alleen op basis van mijn cijferlijst, de kans kreeg om op het ROC, SPW3 te gaan doen. Ze keken niet naar mijn gedrag,

maar echt naar mijn cijfers en gaven me een kans. Daar kwam ik met alleen maar vrouwen in de klas. *Peer pressure* was er niet, ik hoefde me niet te bewijzen door bepaalde merken te dragen. Op een middelbare schoolfeest was ik *full Armani*. Daarvoor leende ik geld van mijn broer en kocht ik slippers van Armani van honderdtwintig euro om erbij te horen. In die nieuwe klas op het ROC was dat niet aan de orde. Daar ging het om: "Welke cijfers haal jij?" Het was een heel zorgzame omgeving, heel positief en ik vond de inhoud super interessant. Het contact met de jongens van mijn oude school verwaterde, die vonden SPW een vrouwenstudie.

Positief rolmodel

Na mijn diploma voor niveau drie ging ik door voor niveau vier. Daarnaast werkte ik bij een kinderdagverblijf, dat was geen uitdaging. Toen ben ik op een gegeven moment stage gaan lopen, in groep 7/8 met jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) en bijkomende problematiek. Ja, dat was het moment. Het was in Zuidoost, ik zag jongeren met verschillende etnische achtergronden en ik herkende mezelf in hen en in mijn buurjongen, die ik vroeger het goede voorbeeld probeerde te geven. Ik wilde een positief rolmodel voor hen zijn. Op die school heeft Cordaan me een baan aangeboden om een project op te zetten om jongeren tijdens schooltijd te begeleiden.

Iets magisch

Op een dag had ik een intake met een jongen die om half acht vanuit Suriname in Nederland was geland en twee uur later bij ons op gesprek kwam. Nou, die intake ging helemaal mis.

Ik kwam aanlopen en ik zie stoelen en tafels door het lokaal vliegen en ik zie mensen hem in een houdgreep houden. Die jongen schreeuwde en wilde niet. Ik zei dat ze hem los moesten laten en tegen hem: "Luister ik ga je niet aanraken, maar ik wil dat je met mij meeloopt." En hij loopt met me mee en we gaan samen naar buiten.

Daar gebeurde iets magisch dat ervoor zorgde dat hij me accepteerde, we hadden een soort geestelijke connectie. Ik ging hem onder schooltijd begeleiden, maar het was een heel beschadigde jongen, met beperkte cognitieve vermogens. Hij had eigenlijk ook buiten schooltijd iets nodig. We zijn samen naar Only Friends in Noord gegaan, een sportclub voor jongeren met LVB en lichamelijk gehandicapte jongeren. Daar wilde hij niet naar terug "Ik ben niet gehandicapt," zei hij. We gingen naar een reguliere voetbalclub, maar daar was hij al voordat ik mijn thee in de kantine op had, in gevecht met twee jongens uit het team die hem verkeerd aankeken.

Iets nieuws

"Kan ik niet met jou sporten, meester?" vroeg hij toen. Hij gaf me het gevoel van die buurjongen van vroeger. Zo iemand die een broer zoekt. Toen heb ik gezegd: "Oké, is goed." Dat ging eigenlijk heel goed en een paar maanden later wilden die andere tien jongens, die ik tijdens schooltijd begeleidde, ook. In eerste instantie deed ik dat in mijn eigen tijd, want hier was geen opdracht voor vanuit Cordaan. Ik regelde een busje waarmee ik de jongens op zondag ophaalde, een ruimte in de sportschool Plezier en voedselpakketten van de voedselbank

Hoop voor Morgen, zodat ze niet met een lege maag zouden sporten. De eerste keer dat ik het stadsdeel om hulp vroeg, werd dat afgewezen. Ik ben niet zo'n emotioneel persoon, maar toen heb ik wel wat tranen gelaten. Dat zij niet snaptten wat er speelt. Dat zij niet zien hoe belangrijk dit is voor deze jongeren, dat vond ik echt erg.

Toen ik een jaar bezig was kreeg ik wel subsidie van de gemeente en daarvoor heb ik, gecombineerd met subsidie van de NSGK, gelijk een stichting opgericht, met de directeur en een andere bekende van de IMC Weekendschool in het bestuur. Het logo is ontworpen door mijn buurjongen. Wij richten het vizier alleen op wat de jongeren kunnen. Die bovenste drie streepjes in het logo staan voor rust, reinheid en regelmaat en die onderste drie voor liefde, voeding en consequentheid. Jongeren dragen ons logo echt met trots.

Top600

Ik ben al vroeg met de Top600 in aanraking gekomen, omdat ik aangaf dat ik die moeilijke jongeren had. Er was weinig zicht op wie ze waren en bij mij meldden ze zich zelf aan. Ik heb altijd met de zwaarste jongeren gewerkt, altijd. Later begonnen regisseurs Top600- en Top400-jongeren naar mij door te sturen. Wij sluiten aan op de straat. Wij hebben op een ander niveau contact met de jongeren dan de regisseurs. Waar dat kan informeren wij regisseurs wel over dingen, maar daarover zijn we transparant richting de jongeren: "Dit moeten we delen en zo gaan we je daarna proberen te helpen". Wij proberen er vooral onvoorwaardelijk voor jongeren te zijn.

Credible messengers

De laatste jaren zie ik veel meer wapens op straat. Zowel steekwapens als vuurwapens en er zijn veel meer incidenten die niet gemeld worden, uit angst. Niemand wil een *snitch* zijn. Wapens zijn niet een probleem van Zuidoost of van Amsterdam, die zijn een probleem van het land! Het is te makkelijk om via AliExpress aan een wapen te komen. Daarnaast heb ik het idee dat er teveel negatieve rolmodellen zijn die geweld verheerlijken. De positieve rolmodellen missen. Daarin voel ik een grote verantwoordelijkheid, ik wil laten zien dat je geen wapens of veel geld hoeft te hebben om succesvol te zijn. Ik draag daarom ook bij aan de bouw van het credible messenger-netwerk dat vanuit het AcVZ wordt vormgegeven. Een credible messenger is zo'n positief rolmodel. Iemand uit de buurt met ervaring die het verschil voor jongeren kan maken en hen kan motiveren tot positief gedrag.

Meedoen en sociale skills

Sinds 2015 hebben we een "Support" en "Support Plus" groep. Support is meer preventief, daarin zitten jongeren die bijvoorbeeld alleen met HALT te maken hebben gehad. Support Plus is de forensische tak, daarin zitten vooral de

Top600- en Top400-jongeren. We bereiken veel met onze jongeren. Het positieve probeer ik uit te bouwen. Ik vraag alleen van jongeren dat ze meedoen met kickboksen, voetbal of fitness en zo hun sociale *skills* ontwikkelen. Het liefst zou je willen dat iemand uit de criminaliteit stapt, maar dat is soms een heel groot doel. Wij krijgen wel regelmatig jongeren doorgestuurd die niemand meer aankan en die bij ons niet meer in aanraking met de politie komen. Dat laat zien dat we iets goed doen.

Uit bed komen

Om nog meer impact te hebben, heb ik in 2020 een 24 uur voorziening opgezet: "Eigen Kracht, jeugd en gezin". In Zaandam, Almere en Amsterdam hebben we woningen waar in totaal twaalf jongeren onder begeleiding wonen. Eerst was het, na school naar "Jongeren Die het Kunnen" en dan weer naar huis. Nu hebben we ook thuis invloed op het pedagogisch klimaat; als iemand 's ochtends niet uit bed komt voor werk, kom ik persoonlijk langs. Dat gaat heel ver ja! Zodra zij daaraan toe zijn, bouwen we dat weer af, in contact met de ouders. Dan kunnen de jongeren het zelf: leven op een manier waar ze trots op zijn.'

“Moet ik op het proces zitten, of juist meer op het contact met de persoon zelf? Doen wat nodig is staat altijd centraal.”

Maaïke (regisseur vanuit directie Werk, Participatie en Inkomen, gemeente Amsterdam)

‘Er is geen vastomlijnd model van regie voeren. Binnen elke casus kijk ik naar de persoon en het netwerk eromheen en bepaal dan de strategie. Moet ik op het proces zitten, of juist meer op het contact met de persoon zelf? Doen wat nodig is staat altijd centraal. Het doel van ons werk is om gedragsverandering bij de persoon te bereiken, dat doe ik door veel energie te steken in persoonlijk contact, zowel met de persoon als met het netwerk. Onze doelgroep vraagt om een lange adem, en dus ook van ons als professionals om door te zetten. Des te belangrijker dat we elkaar als netwerkpartners vertrouwen en er gelachen kan worden. Je moet het immers toch lang volhouden met elkaar.’

“Ik investeer heel veel in de betrokkenheid en betrouwbaarheid. Een kaartje sturen als iemand is geslaagd, mijn telefoon na 5 uur nog opnemen of vaak op huisbezoek gaan.”

Nicole (regisseur vanuit gemeente Uithoorn)

‘Ik ben een regisseur in hart en nieren. Waarom? Nou, van netwerkpartners en personen in de aanpak krijg ik terug dat ik betrouwbaar ben, oprecht ben, betrokken ben, beschik over veel kennis van het sociaal domein en goed samenwerk. Ik investeer heel veel in de betrokkenheid en betrouwbaarheid. Een kaartje sturen als iemand is geslaagd, mijn telefoon na 5 uur nog opnemen of vaak op huisbezoek gaan. Leidend in het werk is de persoon in regie - ongeacht wat diegene op zijn kerfstok heeft. De mens centraal, daar gaat het om. Als ik mensen vertel over mijn werk dan is de eerste reactie altijd: waarom krijgt een crimineel juist zoveel extra's, zoveel aandacht? “Ja,” zeg ik dan, “als iedereen zijn handen van die persoon aftrekt, dan komt het nooit meer goed.” Iemand pleegt niet van de ene op de andere dag delicten. Dan moet je ook niet de illusie hebben dat je dat gedrag direct kan veranderen. Een lange adem is nodig. Relatief kleine successen moet je daarom koesteren en verder zien uit te breiden.’

Dat we gezinnen helpen, daarvan ben ik overtuigd

Niet alleen de Top600-aanpak, maar ook het Preventief Interventie Team van de gemeente Amsterdam, beter bekend als het PIT, bestaat dit jaar tien jaar. Het PIT streeft naar het zo vroeg mogelijk ondersteunen van ouders en leerkrachten om gedragsproblemen bij kinderen aan te pakken. Daarnaast heeft het team al tien jaar lang speciale aandacht voor de broertjes, zusjes of minderjarige kinderen van personen in de Top600 en Top400. PIT-medewerker Joyce Warmerdam over wetenschappelijke screening, geduld en een nieuw stapelbed.

Joyce Warmerdam (PIT)

Preventief

Joyce Warmerdam: ‘Het PIT kent twee soorten aanpakken: De Top600-/Top400-aanpak en de Scholenaanpak. Bij de Top600-/Top400-aanpak gaan we af op gezinnen waarvan een zoon of dochter of een ouder op de lijst staat en daar kijken we: hoe gaat het met de andere kinderen tussen de acht en de achttien jaar in het gezin (de GGD richt zich op de kinderen tussen 0 en 8 jaar oud om negatieve invloed te voorkomen, red.)? Door de gezinnen te ondersteunen in wat ze nodig hebben, proberen we zo te voorkomen dat broertjes of zusjes ook afglijden naar de criminaliteit. Preventief dus. Uit het onderzoek ‘In de Nesten’ (van de GGD Amsterdam uit 2014, red.) kwam onder andere naar voren dat veel van de problemen al op scholen werden gesignaleerd, maar er dat er geen partij was die daar op de juiste manier bij kon ondersteunen. Dit bevestigde voor ons de noodzaak van de inzet van het PIT. In samenwerking met scholen proberen wij kinderen met gedragsproblemen zo vroeg mogelijk te helpen - een succesvolle schoolcarrière maakt de kans om in de criminaliteit te komen immers weer kleiner.’

Wetenschappelijke screening

‘De aanpak van het PIT is gericht op kinderen met externaliserende gedragsproblemen: gedrag dat naar buiten gericht is, zoals niet luisteren naar regels, boosheid en brutaal zijn. Op dat gedrag heeft de Universiteit Leiden een gerichte screening ontwikkeld. Deze screening brengt in kaart hoe het kind de wereld om zich heen begrijpt en het helpt ons om het gedrag te verklaren. In die screening bekijken twee onderzoekers van de universiteit in hoeverre een kind in staat is dingen te begrijpen, zich in te leven in het gedrag van anderen en het eigen gedrag te reguleren, maar ook hoe de normen en waardenontwikkeling van een kind is. In andere woorden: in hoeverre is een kind in staat zich aan te passen aan zijn omgeving en hoe valt het gedrag te verklaren? Dit levert een profiel op van de sterke en ontwikkelpunten van een kind.’

Sociale leerbaarheid

Op basis van de screening en een omgevingsanalyse adviseert het PIT ouders en andere betrokkenen, zoals de Top600-regisseur, hoe zij het beste met het betreffende kind om kunnen gaan, wat de verklaring voor het gedrag is en hoe zij hem of haar het beste kunnen ondersteunen.

‘Wij zien veel kinderen die beoordeeld en

veroordeeld worden op hun gedrag. “Doe niet zo boos” of “luister eens” horen ze vaak, maar wij geloven erin dat dit symptomen zijn van onderliggende problematiek. Als je niet op zoek gaat naar de onderliggende problematiek krijgt een kind sneller nieuwe faalervaringen. Ons streven is om kinderen zo vroeg mogelijk passende hulpverleningstrajecten aan te bieden. Als je vanaf de start een goed beeld hebt van wat het kind nodig heeft, dan kun je een succeservaring creëren die belangrijk is voor een kind met vaak al een beschadigd zelfbeeld. Vaak is het een bewustwordingsproces: dit is wat het kind aankan en je kan dan niet alles van hem of haar vragen. Bij overvraging keert een kind zich naar binnen, of - vooral jongens - naar buiten. Naast dat wij uitleggen waar het gedrag vandaan komt en een advies aan de omgeving geven, kijken wij ook of de sociale leerbaarheid verder ontwikkeld kan worden. Beheersen van de impulsen, verplaatsen in iemand anders of het aanleren van alternatief gedrag zijn hier voorbeelden van. Binnen het PIT bieden wij gedragsinterventies hiervoor aan, maar we kijken ook naar andere beschikbare interventies binnen Amsterdam om zo de beste match in het belang van het kind te maken.’

Zo snel mogelijk op de bank

‘Als een persoon op de Top600- of Top400-lijst komt en hij of zij heeft broertjes, zusjes of minderjarige kinderen, dan krijgen wij automatisch een melding van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. Wij zoeken dan contact met de regisseur en de andere hulpverleners. Vanaf het moment dat het gezin bij ons bekend is en duidelijk is dat er minderjarige kinderen zijn die onze ondersteuning nodig hebben, willen we zo snel mogelijk bij gezin op de bank zitten. Als een gezinslid delicten pleegt en vervolgens op de lijst Top600 of Top400 komt, gebeurt er veel en krijgt die persoon en het gezin extra aandacht. Voor ouders en broertjes en zusjes kan dat verwarrend of beangstigend zijn. Wij willen hen daarin ondersteunen. De ene ouder is heel blij met ons aanbod om mee te denken. Laatst kwam ik bij een moeder in Noord die riep: “O eindelijk, kom binnen! Ik heb er nog vier!” De andere ouder is juist argwanend en zegt: “Waarom? Met mijn andere kinderen is niets aan de hand.”

Altijd een omgevingsanalyse

‘Bij de broertjes en zusjes van Top600-personen komt het in sommige gevallen ook tot een screening, maar we zetten in de eerste plaats in op een omgevingsanalyse. Die maken we altijd. Wat voor gezin is het? In welke buurt wonen ze? Welke opvoedstijl hanteren de ouders? Hoe ziet hun netwerk eruit? Top600-gezinnen zijn heel verschillend. Van gezinnen die kampen met werkloosheid en schulden, waarvan de vader en moeder zelf een onveilige jeugd hebben gehad, tot een enkel modelgezin waarbij dat soort problemen niet spelen. Daarom proberen we in elk gezin opnieuw te kijken wat we kunnen betekenen. Soms hebben ouders heel veel vragen over de Top600 of Top400 en proberen we hen daar antwoorden op te geven of naar de regisseur te verwijzen. Soms schakelen we aanvullende hulpverlening of begeleiding in als dit nodig is. Maar soms kunnen we ook juist in heel praktische dingen iets betekenen: niet zo lang geleden was ik in een gezin waarin een puberbroer en -zus een eenpersoonsbed moesten delen, voor hen heb ik een fonds aangeschreven en financiering geregeld om een stapelbed te kopen zodat ze met energie naar school gaan. We bereiken altijd wel *iets* met een gezin: het zijn soms de kleine dingen die grote impact maken.’

Niet streng zijn, maar bewust maken

‘Het bijzondere aan het PIT is dat onze hulp niet verplicht is. Een essentieel onderdeel van ons werk is dat we een lange adem hebben waarbij we ons soms aan moeten passen aan het tempo dat gezin nodig heeft voor het aangaan van de hulpverlening vanuit het PIT. Blijven zoeken naar een moment waarop we in contact kunnen komen met een gezin waar de deur in eerste instantie niet opengaat. Blijven bellen met ouders die zeggen dat alles goed gaat, om te horen of dat nog steeds het geval is, of dat we iets kunnen betekenen. We proberen altijd aan te sluiten bij de hulpbehoeften van ouders, waarbij we tegelijkertijd duidelijk en eerlijk zijn over de bestaande zorgen. Hen bewust proberen te maken van het feit dat ze invloed hebben. Hoe kun je als ouder zorgen dat je kind minder spanning ervaart? Welke boodschap geef je af als je als ouder lacherig doet over je eigen criminele verleden? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een andere zoon toch zijn VMBO afmaakt?’

‘Uit onderzoek naar de effectiviteit van het PIT blijkt dat bij 70 tot 80 procent van de kinderen een significante afname van grensoverschrijdend en agressief gedrag te zien is na zes en twaalf maanden. Dit ervaar ik ook in de praktijk, want dat we gezinnen helpen, daarvan ben ik overtuigd.’

Joyce Warmerdam heeft een achtergrond in de pedagogiek en werkte eerder in de jeugdbescherming en de intensieve gezinsbegeleiding. Ze werkt sinds 2015 voor het PIT.

Van Zonneveld (2019). Early Intervention in children at high risk of future criminal behaviour, indications form neuro-cognitive and neuroaffective mechanisms, 90-107. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2980576/view>

“Door gezinnen te ondersteunen, proberen we te voorkomen dat broertjes en zusjes ook afglijden.”

DIT IS DE VAN DER LAAN-ZAAL IN HET ACTIECENTRUM VEILIGHEID EN ZORG ER IS NU EEN TOP600 OVERLEG

DEZE TOP600 GAAT HELAAS NIET OVER MUZIEK MAAR OVER EEN GROEP VEELPLEGERS VAN 'HIGH IMPACT CRIMES' (ZOALS STRAATROOF OF INBRAAK), DRUGS, WAPENS OF GEWELD

SINCE 2015 BESTAAT ER OOK DE TOP400 VOOR JONGEREN DIE AL EEN PAAR KEER ZIJN AANGEHOUDEN EN OVER WIE GROTE ZORGEN ZIJN DAT ZE VERDER AFGLIJDEN IN DE CRIMINALITEIT

DE TELEFOON VAN REGISSEUR SARAH (44) HET IS ALTIJD ZOEKEN HOE JE CONTACT KRIJGT EN HOUDT

TRING TRING

NEE, ZE IS NIET TELEVRGESTELD, ZE ZIET HET ALS EEN KANS OM WEER CONTACT OP TE BOUWEN

'ALS JONGENS NIET MEWERKEN GAAN WE MET DE POLITIE ECHT DICHT OP HUN HUID ZITTEN'

DE TOP600 BEGON IN 2011 OMDAT EEN RELATIEF KLEINE GROEP VOOR ONRUST IN DE STAD ZORGE

HET OVERLEG GAAT OM EEN EXTREME INSTRUMER VAN 17 JAAR DIE EEN WONINGOVERVAL BIJ EEN OUDERE DAME HEEFT GEPLEEGD

ER STAAN NU 501 PERSONEN OP DE LIJST HUN GEMIDDELTE LEEFTIJD IS 27 JAAR, HET ZIJN OP TWEE NA ALLEMAAL MANNEN

DEZE JONGEN WOONT MET ZIJN HALFZUS EN BROERS BIJ ZIJN MOEDER OP EEN KLEINE ETAGE

DE MOEDER HEEFT OOK GEZETEN VOOR EEN WAPENDELICT

WIT KRUIS OP GROEN VLAK

RODE BLUSDEKEN

HAND-LEIDING VOOR DE DEFIBRILLATOR (RUSTIG BLIJVEN)

MEER VROUWEN DAN MANNEN

OOK AL STAAT DIT GEZIN AL JAREN ONDER TOEZICHT VAN JEUGDBESCHERMING EN ANDERE ZORGINSTELLINGEN GAAT HET NIET GOED

'IK MOET EERST HET SYSTEEM AANPAKKEN' ZEGT DE REGISSEUR 'VOORDAT IK BIJ DE JONGEN KOM'

DE REGISSEUR WIL DAAROM EERST MET DE BETROKKEN PARTIJEN OM DE TAFEL OMDAT NIET IEDEREEN WEEET DAT ZE MET DEZELFDE FAMILIE (SAMEN) WERKEN

VRAAGT MEN ZICH HARDOP AF TIJDENS DIT INTERVENTIE, TOETS & ADVIES TEAM-OVERLEG

ZE NOEMEN HET ZELF EEN 'ITAT' ZE GEBRUIKEN HEEL VEEL AFKORTINGEN, EEN SOORT GEHEIMTAAL

MISSCHIEF NAAR EEN KV? (DAT IS EEN VORM VAN JEUGDETENTIE IN DE BUURT)

JEUGDBESCHERMING VINDT DIT EEN GOED IDEE, OMDAT DE JONGEN NAAR SCHOOL KAN BLIJVEN GAAN EN ZIJN MOEDER KAN ZIEN

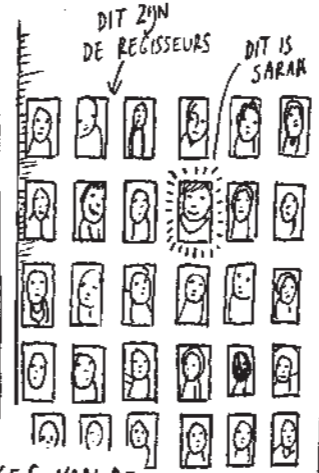
VOORKOMEN IS BETER DAN...

HET GEHEIME WADEN EN SUCCES VAN DE TOP600 EN TOP400 ZIJN DE PERSOONS-GEBONDEN REGISSEURS

ZIJ ZIJN DE VERBINDER, SMEEROLIE TUSSEN DE VERSCHILLENDE WERELDEN VAN STRAF EN ZORG

IS HET DEZE COMBINATIE VAN TEGENPOLEN DIE ERVOOR ZORGT DAT DEZE GROEP TIJDENS EN NA DE AANPAK DE HELFT MINDER DELICTEN PLEEGT?

NAAST DE RECIDIVE VERMINDEREN IS HET DOEL OM DEZE GROEP EEN (BETER) TOEKOMSTPERSPECTIEF TE BIEDEN (OOK VOOR HUN MINDERJARIGE BROERTJES EN ZUSJES)

DIT ZIJN DE REGISSEURS

DIT IS SARAH

ER ZIJN ER ± 100

'LAATST ADVISEERDE IK OM EEN JONGEN NIET 3 MAANDEN VAST TE ZETTEN MAAR HEM ONDER STRIKTE VOORWAARDEN THUIS EN OP SCHOOL TE LATEN'

'IK MOET DAN DE PARTNERS VAN ZORG EN STRAF OOK OVERTUIGEN, EN STEEK MIJN HANDEN VOOR HEM IN HET VUUR'

'IK BEN VAAK DE MEEST CONSTANTE PERSOON IN IEMANDS LEVEN'

ENKELBAND EN VERPLICHT NAAR SCHOOL

DE REGISSEURS WERKEN MET CIRCA 40 PARTNERS

RAAD VOOR KINDERBESCHERMING

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID (OOV)

STRAAT-COACHES

POLITIE EN OPENBAAR MINISTERIE

WERK PARTICIPATIE INKOMEN (WPI)

GGD

LEGER DES HEILS

DIENST JUSTITIELE INRICHTINGEN

GEESTELIJKE GEZONDHEIDS ZORG

GEMEENTE AMSTERDAM

AMSTELLAND GEMEENTEN

JEUGDBESCHERMING

STADS-DELEN AMSTERDAM

RECLAS-SERING

STREET-CORNER-WORK HEET NU PERMENS

SAARIE HUISHOUDLIJKE MEDEDELING

VOORDAT MICHEL (41) REGISSEUR WERD WAS HIJ MAATSCHAPPELIJK WERKER 'ALS REGISSEUR MOET JE REGIE KUNNEN VOEREN ZONDER MACHT, DUS EEN LANGE ADAM HEBBEN EN ANDEREN KUNNEN OVERTUIGEN MAAR OOK BUITEN DE LYNJES KLEUREN'

EEN COLLEGA STUURDE EEN PERSOON DIE GEEN CONTACT WILDE EEN VERJAARDAGS KAART IN DE GEVANGENIS

DE JONGEN BELDE HEM HUILEND OP HIJ HAD NOG NOOIT POST GEHAD DAARMEE WAREN ZIJN PROBLEEMEN NIET OPGELOST, MAAR ER WAS WEER CONTACT

Actiecentrum Veiligheid en Zorg Amsterdam-Amstelland

Column

Sigrid van de Poel
(bestuurder Jeugdbescherming
Regio Amsterdam)

Van verstandshuwelijk naar succesvolle samenwerking

Het was tien jaar geleden geen liefde op het eerste gezicht tussen de Top600 en Jeugdbescherming Regio Amsterdam. Hoewel wij het plan van toenmalig burgemeester Eberhard van der Laan om het aantal zware (gewelds)delicten in Amsterdam terug te brengen toejuichten, zagen we de uitvoering anders. Zo pleitte Van der Laan voor een aanpak gericht op het individu. Ook zag hij de Top600 als een project waar bij voorkeur gespecialiseerde mensen op moesten worden gezet. Deze twee uitgangspunten stonden haaks op de transformatie die Jeugdbescherming in 2011 doormaakte, waarbij we van specialistische jeugdbeschermers, jeugdhulpverleners en jeugdreclasserders overstapten naar generiek gezinsgericht werken met allround gezinsmanagers. De gedachte hierachter was dat alle gezinnen die bij Jeugdbescherming komen - ongeacht via welke weg - in de basis worstelen met dezelfde problemen. Verder richtte onze werkwijze zich niet alleen op de jongere in kwestie, maar op het hele gezin.

Een aanpak die zich blijft ontwikkelen

Ondanks de verschillen van inzicht, kwam de Top600 er toch. Gelukkig wel. Want wat begon als een verstandshuwelijk, is uitgegroeid tot een effectieve aanpak van straf en zorg, met aantoonbare impact op de High Impact Crime in Amsterdam. Juist die combinatie van straf én kijken naar wat een plegger nodig heeft om weer mee te kunnen doen in de maatschappij, maakt de Top600 succesvol. Een grote winst, is dat de betrokken partners elkaar goed hebben leren kennen. We zijn naar elkaar toegegroeid in een werkwijze die ieders stempel draagt. Zo is er meer oog gekomen voor het netwerk waarbinnen plegers opgroeien, inclusief aandacht voor broertjes en zusjes. Vanuit die gedachte is ook de Top400 ontstaan, waarbij we in een vroeger stadium aansluiten bij gezinnen en zo nog meer focussen op preventie.

Andersom heeft Jeugdbescherming uiteindelijk inderdaad een speciaal Top600-team ingericht. Al legt de reden waarom voor mij vooral een verbeterpunt bloot: ons jeugdstrafrecht is zo ingewikkeld dat je inderdaad een expert op het gebied van wetgeving moet zijn, om alle ins en outs te kennen. Terwijl niet de complexiteit van ons jeugdstrafrecht leidend zou moeten zijn: de problemen van kinderen en de gezinnen waarin zij opgroeien horen leidend te zijn in dat wat we vragen aan kennis en expertise van onze professionals. En die problemen, zo bevestigt onderzoek naar de Top600, zijn voor jongeren binnen de jeugdreclassering en jeugdbescherming inderdaad hetzelfde: velen groeien op in een omgeving van huiselijk geweld of kindermishandeling en met een trits aan hulpverleners. Precies daarom blijven wij pleiten voor transparante wetgeving, een andere inrichting van de strafrechtketen en een generieke aanpak waarbij we met elkaar om gezinnen heen staan om dat te doen wat nodig is.

Iedereen een hoek

Mijn toekomstwens voor de Top600? Dat deze lijst ooit overbodig wordt omdat we ingrijpen, voordat situaties binnen gezinnen escaleren. Dat we ons als maatschappij niet langer laten verrassen door jeugdigen die 'uit het niets' een zwaar delict lijken te plegen, maar ons bewuster worden van onze gezamenlijke taak om kinderen te beschermen tegen huiselijk geweld of kindermishandeling. Want dát zijn de risicofactoren waar we alert op moeten zijn, willen we geweld in de toekomst voorkomen. Dit kunnen we alleen samen, met de hulp van de hele maatschappij. Of zoals Eberhard van der Laan tijdens een overleg over criminaliteit ooit zei: "We zitten hier aan een grote tafel. Als je die door het raam wilt gooien, lukt dat niet. Maar als we allemaal een hoek pakken, ligt hij zo buiten."

“In eerste instantie is het proces eromheen – dus de samenwerking met de netwerkpartners – voor mij het meest belangrijk.”

Paul (regisseur vanuit Reclassering Nederland)

‘Regie voer ik veelal op afstand van de Top600-persoon. Tuurlijk, ben ik altijd bereikbaar, op belangrijke momenten zeker en wanneer er echt behoefte aan is, dan zoek ik de ontmoeting op. Maar in eerste instantie is het proces eromheen – dus de samenwerking met de netwerkpartners – voor mij het meest belangrijk. Gezamenlijk een doel formuleren en een plan van aanpak opstellen, mensen met elkaar in verbinding brengen en elkaar vooral niet in de weg zitten. Ja, dat is een uitdaging, maar dat lukt mij vaak goed. Dat houdt mij gemotiveerd in mijn werk en daar ligt mijn kracht.’

“Ik ben trots op het feit dat we met zoveel verschillende organisaties samenwerken – steeds weer opnieuw.”

Hester (regisseur vanuit Leerplicht, gemeente Amsterdam)

‘In ons werk is het belangrijk dat je optimistisch bent. Dat je stilstaat bij de - vaak kleine - maar positieve stappen, met de netwerkpartners en de persoon zelf. De personen in mijn caseload krijgen vaak negatieve dingen terug van hun omgeving, bij het positieve moet je daarom ook zeker met hen stilstaan. Ik ben trots op het feit dat we met zoveel verschillende organisaties samenwerken – steeds weer opnieuw. Samen die bereidheid en betrokkenheid tonen, en ondanks de verharding in onze doelgroep, de mens blijven zien. Dat doet mij veel. Zelf benadruk ik altijd die gezamenlijkheid. Van de persoon zelf en zijn ouders tot de netwerkpartners, ik probeer altijd het bewustzijn te stimuleren dat we het samen moeten doen en iedereen een rol erin heeft.’

Van de beschermde afdeling naar hartje Amsterdam

'Ik stel m'n toren wel beschikbaar,' zei Pierre Stalman (de toenmalige directeur van de Bijlmerbajes, red.) tien jaar geleden tegen burgemeester Van der Laan. Een unieke actie: alle jongens bij elkaar in de Bijlmerbajes, andere inrichtingen verklaarden Van der Laan en Stalman voor gek. Toch deden ze op de Top600-afdeling de afgelopen tien jaar iets goed. De eerste lichter Top600-personen hebben ze niet terug gezien en andere inrichtingen hebben delen van de aanpak overgenomen. Zorgen zijn er vooral over de samenleving waar de jongeren naar terugkeren en waar een nieuwe generatie veelplegers opstaat: 'Jongeren verhardten, omdat de samenleving verhardt. Over tien jaar lopen ze niet met messen, maar met pistolen.'

Tien jaar geleden stuurden Simone (projectleider Justitieel Complex Zaanstad) en Dick (afdelingshoofd van de Top600-afdeling) alle PIW'ers (penitentiair inrichtingswerkers, die een belangrijke rol spelen bij de dagelijkse zorg, beveiliging en bewaring van gedetineerden, red.) van de Bijlmerbajes een mail met de vraag wie op de nieuwe Top600-afdeling wilde komen werken. Ze kregen enkele mails terug, en één daarvan was van Marcel: 'Ik had wel zin in een uitdaging.'

Nu zitten ze met z'n drieën bij elkaar in het kantoor van Simone in JC Zaanstad en herinneren zich die eerste jaren met een mengeling van enthousiasme en soms ook frustratie. Zo lukte het in de Bijlmerbajes in eerste instantie niet om een aparte afdeling op te richten en zaten de Top600-jongeren wel allemaal in dezelfde inrichting, maar allemaal verspreid.

'Dat werkte niet zoals we wilden,' aldus Simone. 'We raakten die jongeren kwijt. Of ze kregen keer op keer een rapport voor hun gedrag, of ze werden onderdrukt door de slimmere jongens of ze lagen op hun cel met de deur dicht.'

Dick: 'Veel van die Top600-jongens, het zijn bijna altijd jongens, hebben een grote mond en heftige delicten gepleegd, waardoor de eerste indruk is: die redden zich wel binnen de bajes. Maar die redden zich dus helemaal niet. Achter het gedrag van de meesten zit een kwetsbaar, angstig persoon. Veel zijn nog vrij jong en beseffen nog niet eens wat ze gedaan hebben. Dat komt pas later.'

Marcel: 'Ja, dan heb je het over de grote groep. Zo'n zeventig procent is kwetsbaar, maar er

zijn ook een aantal echte leiders bij.'

Simone: 'Dan hebben we het over de hardnekkigen en doorgroeiërs naar drugscriminaliteit, waarvan we lang nog niet goed wisten: wat kunnen we met hen en welke interventies zetten we gezamenlijk in? Hiervoor hebben we nu onder meer een gezamenlijk motivatie project opgezet voor gedetineerden en bevorderen we ook de deskundigheid van het personeel. Een mooie samenwerking tussen de Dienst Justitiële Inrichtingen en de gemeente als je het mij vraagt!'

Ook voor de netwerkpartners die de basis van de Top600-aanpak vormen, werkte het niet toen de jongeren verspreid zaten, herinneren Simone, Marcel en Dick zich. Die hadden een vast aanspreekpunt, afdelingshoofd en een goede groep PIW'ers nodig om goed samen te kunnen werken.

De afdeling kwam er, maar dat had wel wat voeten in de aarde. Plotseling zagen de PIW'ers zich geconfronteerd met een heel andere groep gedetineerden.

Marcel: 'De eerste twee jaar waren het drie Top600-afdelingen en na een tijdje zag je een aantal PIW'ers denken: Als ik dit nog vijf jaar doe, ga ik kapot. Het zijn allemaal jongens tussen de achttien en vijftientwintig hè. Die van links naar rechts stuiten. Jonger dan gemiddeld, een lager IQ dan gemiddeld, impulsiever dan gemiddeld. Veel zijn thuis mishandeld. Die jongens proberen veel meer uit dan andere gedetineerden. Hoe ze ons als PIW'ers tegen elkaar op probeerden te zetten. . . Dat hadden we nog nooit meege-

maakt. Tegelijkertijd zagen we dit als een mooie uitdaging.' Na deze eerste fase werden de drie afdelingen samengevoegd tot twee en bleven er zestien PIW'ers over die wisten waar ze aan begonnen waren. In die tijd begonnen de eerste opleidingen voor het personeel.

Dick: 'We hadden de doelgroep eerst onderschat. Licht verstandelijke beperkingen (LVB), gedragsstoornissen, verslavingsproblematiek. De vraag was: hoe gaan we dit als team handelen? De Bascule en Erik Jongman hebben ons hierbij geholpen. Erik praat in de taal van de jongeren, hij sluit echt aan bij waar het team behoefte aan heeft.'

Marcel: 'Van zijn trainingen laden we op, nog steeds.'

De eerste trainingen leidden tot meer structuur op de afdeling. Afspraak is afspraak en tijd is tijd. De bejegening van deze gedetineerden was juist flexibeler. Op een reguliere afdeling krijgt een gedetineerde voor het uitschelden van een PIW'er gelijk een rapport, op de Top600-afdeling niet.

Marcel: 'Wij gaan in gesprek: Waarom scheld je me uit? Wat is de reden? En een aantal jongens doen het vier dagen later weer, die zijn dat gesprek dan helemaal vergeten. Nieuwe PIW'ers denken dan: je neemt me in de maling! Maar sommigen vergeten dat soort dingen echt, die zijn heel beperkt in hun doen en laten en denken. Behoorlijk intensief.'

Behalve in gesprek gaan, doen PIW'ers op de Top600-afdeling de gedetineerden dingen voor. Koken, hun cel schoonmaken en zelfs hun bed opmaken. Marcel: 'Iedere week krijgen ze

“Binnen kijken we wel al samen met de regisseur hoe we het naar buiten gaan van de jongens vormgeven, maar de overgang blijft soms groot.”

twee witte lakens en een hoelak en dan zie je de nieuwe jongens soms denken: “Wat moet ik daarmee?” En dat moet je dus voor doen, want uitleggen gaat hem niet worden.'

Simone: 'We merken dat de gedetineerden dat heel erg waarderen. Sommigen bellen als ze vrij zijn en in de problemen zitten, zelfs naar de afdeling om naar Marcel te vragen. Aan de ene kant triest dat iemand zelf geen netwerk heeft, maar voor ons een teken dat we het goed doen.'

Dat raakt aan een punt waarop de Top600-afdeling nog zoekende is. Marcel vindt het jammer dat er tussen gevangenispersoneel en regisseurs beperkt contact is geweest tijdens de Covid-19 periode waardoor de regisseurs de ontwikkeling van de gedetineerden niet meer voldoende meekrijgen. 'Hun beeld is hierdoor te vaak gebaseerd op wat een jongen in het verleden gedaan heeft. We zouden minimaal een keer per maand met elkaar moeten bellen om uit te wisselen hoe het nu met de persoon gaat. We gaan ervan uit dat dit in de toekomst weer beter gaat.'

Dick deelt die mening en ziet dat nog sterker op de afdeling waar de gevangenen langer zitten. Daarnaast maakt hij zich zorgen over de stap naar buiten: 'Die jongens gaan na jaren van de beschermde omgeving van de afdeling, terug naar hartje Amsterdam. Daar vallen ze nog te vaak in een gat. Moeten ze opeens naar loket X of digitaal iets regelen, van dat soort kleine dingen kunnen ze al in paniek raken. Binnen kijken we wel al samen met de regisseur hoe we het naar buiten gaan vormgeven, maar de overgang blijft soms groot.'

Volgens Simone is dat een nieuwe beweging die de afdeling maakt: 'Eerst (tien jaar geleden, red.) haalden we alle partners naar binnen. Blaren op onze voeten van alle rondleidingen! Dat heeft toen mooie dingen opgeleverd, de reclassering die aansluit op het multidisciplinair overleg bijvoorbeeld, dat was uniek en dat is nu door andere inrichtingen overgenomen. Nu willen we de link naar buiten verder versterken, maar door corona is dat lastig. Sommige nieuwe ontwikkelingen stonden stil, er was minder structuur mogelijk door de maatregelen in het dagprogramma van de gedetineerden, we hebben echt een rottijd gehad. We zijn heel blij dat sommige

Covid-19 maatregelen nu zijn versoepeld.'

Juist het inspelen op wat de gedetineerden nodig hebben, is namelijk wat het zware werk op de afdeling zo mooi maakt, daar zijn Simone, Marcel en Dick het alle drie over eens. De gedetineerden helpen kleine successen te boeken. Met een cursus als 'Omgaan met vrouwen' met Minchenu Maduro, 'Hangen of leven' (van de Peter Faber stichting, red.) of yoga bijvoorbeeld, waarvoor de jongeren na afronding een certificaat krijgen (Simone: 'Bij sommige jongens staan dan de tranen in hun ogen; hun eerste diploma!').

Maar ook de bejegening van de PIW'ers, hun geduld, gesprekken met de gedetineerden, het geven van verantwoordelijkheden, dat allemaal, aldus Dick, kan voor een gedragsverandering zorgen.

Simone: 'Onze bejegening is nog steeds uniek en ik denk dat onze samenwerking met het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) heel hecht is. Daardoor zijn we meer op de hoogte van de jongeren die nieuw op de afdeling komen en kunnen wij de regisseurs later zoveel mogelijk relevante informatie voor "buiten" geven.'

Voor de eerste groep Top600-personen lijkt de aanpak te werken, stellen Simone, Marcel en Dick, 'veel van die jongens zien we gelukkig niet meer terug.' Het afgelopen jaar lijkt echter een nieuwe generatie opgestaan. Marcel: 'De rap-groep.'

Dick: 'Op zich zijn bendes en gangs natuurlijk niet nieuw voor ons. De oude groep waren ook geen lieverdjes, maar we zien dat de nieuwe generatie jonger en meedogenlozer is. De delicten die ze plegen zijn heftiger. Dat merk je ook op de afdeling. Soms gaat een gesprek niet meer helpen. Hier zullen we onze bejegening en deskundigheid weer op aanpassen, maar daar gaat tijd overheen. Daar zijn we nu met Erik Jongman over in gesprek.'

Marcel: 'Ik maak me vooral zorgen over deze jongeren zelf. Op zo'n jonge leeftijd, zulke ernstige delicten plegen; dat dragen ze hun hele leven met zich mee. Dat is een trauma.'

Dick: 'Dat is op persoonlijk vlak, daarnaast heb je nog het hele circuit waar ze uit komen. Hoe veilig zijn ze nog buiten? Ook dat is iets wat ons als personeel bezighoudt.'

Marcel: 'En welke opties hebben ze daar? Wij proberen ze

met de netwerkpartners klaar te stomen voor de maatschappij, maar wat als in die maatschappij geen plek voor ze is? Het lijkt wel of alles gericht is op hen buitensluiten. Het schoolstelsel, waar ze gelijk in een hokje niveau 1 wordt gestopt, alles dat nu digitaal gaat en onbegrijpelijk voor ze is, schoenen van duizend euro die ze willen hebben om erbij te horen...'

Dick: 'De maatschappij wordt ook meedogenlozer. Die jongeren zijn een afspiegeling daarvan. Vroeger gingen ze met elkaar op de vuist, nu lopen ze

met messen en over tien jaar met pistolen. Het enige dat wij kunnen doen als ze vast zitten, is veel met hen praten, grenzen stellen en hen leren reflecteren. Dit doen we door middel van gesprekken en motivatieprojecten. Ook willen we de link naar buiten nog meer versterken. Voorkomen dat ze daar als ze vrijkomen in een gat vallen. Dat ze een buddy kunnen bellen als ze in de problemen zitten, niet ons! Het is verder mooi dat we nu na de versoepeling van de Covid-19 maatregelen weer gebruik kunnen maken van Prison Gate

Office (onderdeel van het Leger des Heils, red.), deze organisatie haalt de gedetineerden op als ze uit detentie komen, dit geeft de gedetineerden een veilig gevoel.'

Marcel: 'En ik hoop dat we hun kansen op een baan iets kunnen vergroten door meer opleiding te bieden als ze vastzitten. Als schilder, automonteur, koffiebrander. Dat de samenleving niet meer om hen heen kan. Nu heeft maar vijftig procent van de personen die vrijkomt kans op een baan! Dat vind ik heel weinig.'

Marcel! – Marcel! – NICE!

Binnen een paar seconden hangen tien jongens over de balustrade die op de leefruimte van de Top600-afdeling uitkijkt. Ze joelen en schreeuwen door elkaar alsof Michael Jordan net binnen is gelopen. Marcel is niet onder de indruk en wuift de complimenten met een grijns weg: 'Ze hebben me nog nooit in normale kleren gezien.' We lopen door de open ruimte waar een paar tafels staan, uit verschillende cellen klinkt muziek en luid gepraat. Een lange, brede jongen loopt met een dweil naar zijn kamer. Van een jongen van eind twintig die op een tafel in de leefruimte zit, mogen we in zijn cel kijken. Een kleine kamer zonder raam, met een stapelbed rechts tegen de muur en aan het voeteneind van elk bed een tv

('€1,50 per week'). Voor het bed een kleine badkamer met wc en douche, met alleen een schot als deur ('Ze hebben weinig privacy'). Links tegen de muur een plankje met de boodschappen die de jongen en zijn kamergenoot besteld hebben. Knakworsten, doperwten en bonen in glazen potten, flessen zonnebloemolie en zakjes snoep. Onder het plankje twee kettinkjes met kruisjes aan de muur en aan de muur vast twee stoelen en tafels, met op een van de tafels een volle asbak. Als we buiten komen praten we even met de jongen die nog steeds op de tafel zit. Hij zit al negen jaar vast en vindt deze afdeling beter dan andere. 'Deze is meer speels, andere zijn te stil. Het personeel is menselijk. Dit is goed.'

Het positieve pad laten zien

Woensdagmiddag half vijf, straatcoaches **Gambier** en **Eddie** van Amsterdam Zuid, beginnen vandaag op het Museumplein. Rood shirt, rood jasje en altijd in duo's, daar kun je straatcoaches aan herkennen. En, als je wat beter kijkt, aan hun houding: straatcoaches zijn streetwise, aldus Gambier, 'als je niet weet wat de straat is, lachen die jongens je keihard uit.'

Gambier voert het woord en Eddie kijkt rond. Gambier vertelt dat de straatcoaches hun werkdag altijd beginnen met een *briefing*. Sinds 2016 heeft de Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA, de organisatie waarvoor de straatcoaches werken, red.), een samenwerking met de Top600- en Top400-aanpak en sinds die tijd spreken zij op de briefing, naast overlastlocaties en ontwikkelingen, ook de Top600- en Top400-persoon in het stadsdeel.

Per stadsdeel kunnen de straatcoaches maximaal twintig personen van de Top600- en Top400-aanpak in de gaten houden, 'anders wordt het teveel', en voor elke persoon formuleert de betrokken regisseur een specifieke opdracht voor de straatcoaches. Soms is de opdracht bijvoorbeeld contact te leggen en soms is de opdracht juist alleen zo precies mogelijk te observeren: hoe gedraagt deze persoon zich op straat? Leeft hij de opgelegde voorwaarden zoals een avondklok of gebiedsverbod na? Met wie gaat hij om?

Gambier: 'Ik rapporteer ook kleine dingen die van belang kunnen zijn.'

In het geval dat regisseurs de straatcoaches vragen om wel contact te leggen met een persoon, dan is bij jongeren de regel dat je niet te dicht op hun huid moet zitten of té nieuwsgierig moet zijn, legt Gambier uit: 'Anders ga je teveel op hun ouders lijken. Je moet met die jongens mee-*viben*. We praten een beetje over een leuke schoen, vakanties, uitgaan – we praten over alles wat zij belangrijk vinden om zo een band op te bouwen. Uit die gesprekken proberen we zoveel mogelijk het positieve te halen. We willen die jongens aanmoedigen om te focussen op waar ze goed in zijn. Kun je rappen? Ga dat doen. Hou je van sleutelen aan scooters? Doe dat.'

Het opbouwen van een band met de personen in de aanpak is wat lastiger dan gemiddeld, vertelt Gambier. Top600- en Top400-persoon reage-

ren terughoudender. De kracht van de straatcoaches is dat ze aanhouden, aldus Gambier: 'Open blijven staan, blijven groeten en meestal ontstaat er dan wel iets.'

Anders dan bij de andere jongeren op straat, weten de straatcoaches meer van de personen in de aanpak, maar daar zullen de straatcoaches nooit zelf over beginnen. Hun taak is om in het moment te zijn, erachter te komen wat de jongeren op straat bezighoudt en hen op hun gedrag aan te spreken als dat nodig is.

Gambier: 'Wij hebben een unieke positie. Die jongens weten dat ze ons te vriend moeten houden en dat ze beter doen wat we zeggen, omdat de volgende stap de politie is. Aan de andere kant kunnen ze rustig met ons praten en kijken sommige jongens wel tegen ons op. Alle straatcoaches zijn streetwise, als je niet weet wat de straat is, lachen ze je keihard uit. Soms zijn we lang in gesprek en vertelt een Top600- of Top400-persoon ons veel. Het hangt een beetje af van de opdracht die we voor een persoon hebben, wat we daarna rapporteren. Soms is dat iets over hoe iemand zich die week voelt en wat dat betekent voor hoe andere professionals hem het beste kunnen benaderen. Soms is dat iets over wat iemand in zijn vrije tijd leuk vindt om te doen. We rapporteren de info voor de regisseurs. Ik heb weleens dat ik twijfel of het handig is om bepaalde informatie te rapporteren, je wilt het vertrouwen dat je met iemand opbouwt niet gelijk schaden. Over die twijfelgevallen hebben we het op de briefing.'

Als het vertrouwen er is, proberen de straatcoaches de personen in de aanpak voorzichtig de goede kant op te sturen, vertelt Gambier. In het ene geval betekent dat aanraden om werk te zoeken, in het andere geval om met iemand van Streetcornerwork te praten. Straatcoaches kennen de partijen in de wijk en denken met de jongeren mee over de opties. Of ze vragen een jongere met een grapje of het geen tijd is voor andere vrienden. Gambier: 'Wij proberen ze het positieve pad te laten zien, maar of ze dat ook kiezen is aan hen.'

Dan moeten Gambier en Eddie door naar de Beethovenstraat, snel, voordat het gaat regenen en de jongeren zich verschuilen.

Regisseur Johan over het werk van de straatcoaches:

'Ik bekijk dagelijks de informatie die ik van de straatcoaches binnenkrijg. Hoe gedragen ze zich in een groep, met wie gaan ze om? Maar ook bijvoorbeeld: houdt een persoon zich aan de avondklok waaraan hij zich moet houden? Dat levert allemaal informatie op voor mij. Ik ben altijd op zoek naar het brede plaatje en vorm mijn beeld niet op basis van één melding. Zegt de politie bijvoorbeeld dat er sprake is van slecht gedrag op straat en zegt de straatcoach het omgekeerde, dan doe ik verder onderzoek. Als ze in gesprek zijn met de straatcoach is dat eigenlijk altijd positief. Daar complimenteer ik de jongeren mee en ik koppel het terug op een uitvoerdersoverleg. Straatcoaches zijn onze ogen en oren op straat. Ondanks dat ze geen bevoegdheden hebben, lukt het ze om contact te maken met een zeer lastige doelgroep. Dit doen ze heel goed.'

Gambier (straatcoach)

Een volledig beeld van de veelpleger

Het Openbaar Ministerie is een belangrijke partner in de Top600-aanpak. Het Openbaar Ministerie (OM) is verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging van mensen die strafbare feiten plegen en heeft zo met bijna alle Top600-personen te maken. Behandelt het OM deze personen nou anders? Wat levert dat op? En wat doet zij daarnaast binnen de Top600-aanpak om de veiligheid in onze stad te verhogen? Een interview met officier van justitie Marloes ter Veer over breder kijken dan het delict en serieuze straffen om een signaal af te geven.

Wanneer ben jij als officier van justitie bij de Top600 betrokken geraakt?

‘Vrij in het begin, halverwege 2012. We hadden toen een klein team met drie officieren, drie parketsecretarissen, drie regisseurs, een projectleider vanuit de politie en management ondersteuning. Alle Top600-zaken gingen via ons. In 2013 is de hele organisatie binnen het OM op de schop gegaan en is het Top600-clubje in het team Persoonsgerichte Aanpak opgegaan. Daar komen alle zaken binnen waarvan we vinden dat we verder moeten kijken dan het strafbare feit om tot een toepasselijke afdoening te komen, ook zwaardere jeugdzaken en huiselijk geweld bijvoorbeeld. In de zaken binnen het team Persoonsgerichte Aanpak verzoeken wij vaker om voorwaarden dan in reguliere strafzaken. Deze voorwaarden zijn een belangrijke stok achter de deur bij het Top600-plan van aanpak. We kijken dan: wat is nodig om iemand na de gevangenisstraf goed terug te laten keren in de maatschappij? In sommige gevallen hoeft iemand niet vast te zitten op voorwaarde dat hij of zij zich laat behandelen. Of kan iemand die vastzit eerder vrijkomen door medewerking aan een andere bijzondere voorwaarde. We vragen bij Top600-zaken bijna altijd om een reclasseringsadvies zodat de rechter over actuele en volledige informatie op de zitting beschikt. Bij strafzaken buiten het team Persoonsgerichte Aanpak is dat lang niet altijd het geval. De reclassering haalt input op bij de Top600-regisseur voor het advies.’

Waarin verschilt de aanpak van een Top600-zaak van andere zaken?

‘De Top600-regisseur verstrekt informatie in het gezamenlijke cliëntvolgsysteem die we kunnen betrekken in de afdoeningsbeslissing wanneer de persoon is aangehouden. Daarom is het zo belangrijk dat de regisseurs deze informatie *up to date* houden. Zware zaken, moord en ernstige zedendelicten bijvoorbeeld, en recidivisten komen sowieso voor de rechter. Voor zaken van minder zware ernst kijken we: wat is de beste afdoening? Dan kan het feit dat een persoon net een huis of een baan heeft, soms de doorslag geven om ons bijvoorbeeld niet te verzetten tegen een schorsing van de voorlopige hechtenis onder voorwaarden. We kunnen er ook voor kiezen om niet voor te geleiden bij de rechter-commissaris. Dat betekent niet dat iemand ermee weggemt, maar alleen dat diegene in vrijheid het proces mag afwachten. Andersom komt het ook voor dat een regisseur ons lik op stuk aanraadt, omdat zijn of

Marloes ter Veer
(officier van justitie)

haar ervaring is dat met deze persoon niets werkt of dat het goed is als iemand tijdelijk in detentie raakt. Dit laatste kan bijvoorbeeld goed zijn om de persoon de consequenties van zijn handelen te laten ervaren of dat het vanuit de Top600-aanpak de mogelijkheid biedt om bepaalde zaken in gang te zetten. Sommige personen lijken te ‘kiezen’ voor een criminele carrière. In zo’n geval zal onze eis doorgaans een onvoorwaardelijke straf zijn.’

Weegt die extra informatie over de Top600-persoon zwaar in de beslissing?

‘Eerlijk is eerlijk, die informatie is belangrijk, maar niet altijd doorslaggevend. Soms zijn zaken te ernstig, of zijn er andere redenen waarom wij het hoe dan ook belangrijk vinden dat een persoon in ieder geval wordt voorgeleid bij de rechter-commissaris. Maar ook als de informatie niet doorslaggevend is, is het belangrijk om te weten hoe het met de Top600-persoon gaat. Soms blijkt het ook in regie niet goed te gaan en als het juist wel goed gaat in regie, moeten wij ons achter onze oren krabben: hoe kan het dan dat iemand van zo’n nieuw strafbaar feit wordt verdacht? Hebben we als netwerkpartners iets gemist? Dit ook om onze samenwerking verder te verbeteren.’

Waarvoor zoeken regisseurs het OM op? Wat kunnen jullie voor hen betekenen?

‘Soms komt er weleens een regisseur op de lijn die zegt: “Goh, ik heb deze persoon in regie en die heeft vijf openstaande zaken. Hoe staat het daar nu mee?” Als zaken nog openstaan en er geen enkel dwangmiddel of kader is, dan kan de regisseur veel minder. Ook kan het, als het lang duurt voordat iemand op zitting komt, zo zijn dat de indruk ontstaat dat iemand met zijn daden wekomt. Lik-op-stukbeleid is een belangrijk onderdeel van de Top600-aanpak, we willen consequent straffen en het liefst zo snel mogelijk, dus die indruk willen we voorkomen. Wij kijken dan of we beweging in een of meerdere van die zaken kunnen krijgen.’

Voor het lik-op-stukbeleid heeft het OM toch ook een fast lane opgericht?

‘Klopt, als Top600-persoon in hoger beroep gingen duurde het wat ons betreft te lang voordat er een onherroepelijke uitspraak in de zaak van deze persoon kwam. Dat vonden wij niet wenselijk. Top600-persoonen komen nu in de *fast lane* (versnelde behandeling in hoger beroep, red.) als zij hoger beroep aantekenen. De laatste tijd is hier echter een beetje de klad in geraakt, onder andere door achterstanden opgelopen door Covid-19. Een collega onderzoekt nu met de rechtbank en gerechtshof welke verbetering mogelijk is.’

We hebben het nu vooral over vervolging gehad, hoe zet het OM in op opsporing rondom Top600-zaken?

‘Dat is wel een lastig punt. In het begin van de aanpak hadden we aparte teams binnen de

districtsrecherche van de politie die zich volledig bezig hielden met projectmatige Top600-onderzoeken. Dat zijn onderzoeken die we starten als we het vermoeden hebben dat iemand strafbare feiten pleegt. Hiervoor kan de input van de regisseur heel belangrijk zijn, een regisseur ziet dat zijn of haar Top600-persoon opeens dure schoenen draagt of een nieuw, duur horloge heeft, zonder dat deze persoon een legale bron van inkomsten heeft. Als we veel van dit soort informatie hebben, kunnen we een onderzoek starten, maar daar gaat vervolgens heel veel politiecapaciteit inzitten. Omdat de opsporing op Top600-persoonen nu anders is ingericht en er geen team meer is dat zich alleen nog bezig houdt met Top600-zaken, is het in de praktijk op dit moment lastig om capaciteit voor projectmatige onderzoeken vrij te houden. Dat is een punt van aandacht.’

Waarom zijn deze projectmatige onderzoeken zo belangrijk?

‘Omdat het vaak gaat om criminaliteit waar geen aangifte van wordt gedaan. Van handel in drugs doet niemand aangifte. Van geweld doen mensen in bepaalde milieus ook niet snel aangifte. Tegelijkertijd hebben *juist* handel in verdovende middelen en geweld veel impact op de samenleving. Die hebben een negatieve invloed op het gevoel van veiligheid op straat. Geweld en schietpartijen op straat zien we de laatste tijd helaas steeds vaker.’

In juli 2019 hebben de partners besloten om drugs- en geweldscriteria aan de Top600-aanpak toe te voegen. Wat merken we daar al van?

‘Het is nog vroeg om hier iets over te zeggen. Wel ben ik van mening dat de toevoeging van drugs- en geweldscriteria waardevol is. Dit is namelijk een groep die anders uit beeld was gebleven of juist was uitgestroomd en zo juist uit beeld was verdwenen. En dat is niet wenselijk.’

Andere partners geven aan dat jongeren in Amsterdam verharder. Op jongere leeftijd plegen zij ernstiger delicten. Zie jij dat ook zo?

‘Ja, ik schrik ervan hoeveel wapens in omloop zijn en hoe makkelijk die door jonge jongeren getrokken worden. Wapengeweld heeft vanuit het OM absoluut de aandacht. Daar staan serieuze straffen op om een signaal af te geven: dit is heel ernstig en willen we niet in onze samenleving.’

Maar als een jongere van de Top600 een wapen op zak heeft?

‘Dan is het heel belangrijk om met de partners te kijken welke interventies al ingezet worden, hoe dat gaat en welk beeld we van die persoon hadden. Als dat een positief beeld is, moeten we dus kritisch naar onszelf kijken. Wat gaan we doen om te voorkomen dat we volgend keer opnieuw een verkeerd beeld hebben? Daarbij zijn wij er als OM niet voor om zo’n persoon weer te snel naar werk of school te laten gaan. Wij willen dan eerst meer zicht op zo’n persoon en onderzoeken welke voorwaarden en interventies nodig zijn om te voorkomen dat eenzelfde weer gebeurt.’

Wat zie jij als de meerwaarde van de Top600-aanpak?

‘Los van dat de samenwerking op onderdelen natuurlijk altijd nog beter kan, vind ik die met de Top600 al veel verbeterd. Hiervoor deed iedereen meer zijn eigen ding en had iedereen een eigen perceptie en zaten we elkaar soms in de weg, terwijl dat niet nodig was. Nu ontmoeten we elkaar vaker en de lijnen zijn korter en dat is belangrijk om zo’n volledig mogelijk plaatje van veelplegers te vormen. Met de aanpak is een aantal waardevolle overlegstructuren opgezet, onder andere de IVG (Informatieverzamelgroep¹, red.), het ITAT (Interventie Toets en Advies Team², red.) en het PTO (Programmateamoverleg, red.) waaraan ik zelf deelneem. Binnen het PTO brengt elke netwerkpartner haar eigen expertise in en bespreken we bijvoorbeeld of de criteria nog goed zijn, of er nieuwe interventies mogelijk zijn en hoe het staat met de veiligheid van de professionals.’

Heeft de rechtbank eigenlijk ook een rol in de Top600-aanpak?

‘De rechtbank is geïnteresseerd in de aanpak. Een paar maanden geleden hebben we nog een digitale bespreking vanuit de Top600 gehad met het AcVZ, Reclassering Nederland, de Raad voor de Kinderbescherming en rechters. De rechtspraak is natuurlijk onafhankelijk, maar het is wel heel belangrijk dat rechters bij het opleggen van een straf of bijzondere voorwaarden goed op de hoogte zijn van de doelen en veranderingen in de aanpak. Dat willen rechters zelf ook. Het is weleens voorgekomen dat de rechtbank “medewerking aan de Top600-aanpak” als bijzondere voorwaarde op heeft gelegd en dat is niet de bedoeling. Dan krijgt een regisseur een soort toezichthoudende rol terwijl die juist voorbehouden is aan de reclassering.’

En wat moeten we met personen die bewust lijken te kiezen voor een criminele carrière en waar je geen effect op bereikt? Gaan die op een gegeven moment van de lijst af?

‘Met het programmteam zijn we daar over in gesprek. Het is in ieder geval belangrijk dat de in- en uitstroom van personen aan de hand van duidelijke criteria gebeurt. Het mag namelijk nooit willekeurig worden wie er in de aanpak zit en wie er uit gaat.’

“Zware zaken, moord en ernstige zedendelicten bijvoorbeeld, en recidivisten komen sowieso voor de rechter. Voor zaken van minder zware ernst kijken we: Wat is de beste afdoening?”

1 De IVG vult de dossiers en adviseert over regietoewijzing.

2 Het ITAT toetst het plan van aanpak dat de regisseur maakt voor en met de persoon.

Jongeren bereikbaar maken

Uithoorn, de zuidelijkste Amstelland-gemeente en het werkgebied van Marwan, straathoekwerker van de **Stichting PerMens**. Sportief en hip gekleed - hij heeft geen uniform nodig om herkend te worden als straathoekwerker ('ik ken alle jongeren en zij mij'). Met ongekend veel energie, hoog volume en een doordringende blik, vertelt hij over de Top600-jongens die hij bereikbaar maakt, het bieden van de begeleiding die hij vroeger miste en discriminatie op de arbeidsmarkt.

Marwan (straathoekwerker
van de stichting PerMens)

Het is donderdagmiddag 3 uur wanneer Marwan start met zijn ronde door de wijk Europarei in Uithoorn. Hij identificeert zich met de inwoners uit deze buurt. Marwan: 'Veel mensen zien dit als een wijk waar de harde kern zit en die voor veel overlast zorgt, maar voor mij is dit de gezelligste buurt. Ik voel deze jongens. Ze leven het leven dat ik geleefd heb.'

Hij groeide op in een achterstandswijk in Alphen aan den Rijn en was 'een boze jongen', aldus Marwan. Als oudste van het gezin en een groot verantwoordelijkheidsgevoel om voor zijn broertjes en zusjes te zorgen. Er was weinig geld, hij werd vaak zomaar staande gehouden en aan werk kwam hij niet: 'Voor mij was criminaliteit de enige uitweg. Ik miste begeleiding in deze periode, niemand zei tegen mij: 'Kijk naar je toekomst, hier ben je goed in, dus maak er wat van.' Later won een straathoekwerker mijn vertrouwen en hij stimuleerde mij om een opleiding te doen. Het veranderde mijn leven voorgoed. Ik ben toen de opleiding Sociaal Maatschappelijke Dienstverlening gaan doen. De begeleiding die bij mij in mijn jeugd ontbrak, wilde ik andere jongeren bieden. Iedereen heeft talent.'

Het werk van straathoekwerkers van stichting PerMens (drie jaar geleden ontstaan vanuit een fusie tussen Streetcornerwork en de Volksbond), bestaat voor de ene helft uit werken op straat en de andere helft uit hulp en dienstverlening vanuit een laagdrempelig kantoor. Op de momenten en de plekken waar de jongeren zijn ('soms tot in de nachtelijke uren'), proberen ze

laagdrempelig met de jongeren in contact te komen. Marwan: 'Je moet een band opbouwen, 9 van de 10 keer begin ik over voetbal. Na een tijdje kennen ze me, is er een vertrouwensband en geef ik aan wat ik nog meer voor hen kan betekenen.'

Dan komt de hulp en dienstverlening om de hoek kijken. De verschillende leefgebieden, denk aan werk, schulden en school, brengt Marwan in kaart en hij denkt met de regisseur mee hoe hij hierin kan ondersteunen. 'Wij zijn bij de stichting PerMens altijd heel duidelijk: we lossen je problemen niet op, we ondersteunen je, we zijn het duwtje in je rug. Samen met de regisseur en andere partners bereiken we veel op de leefgebieden. Ik ken Top600-jongens die nu naar school gaan en niet meer in aanraking komen met politie. Of dat ze opeens naar me toekomen met de vraag of ik kan helpen bij het vinden van dagbesteding, je had ze twee jaar ervoor eens moeten zien.'

Door de goede vertrouwensband met de jongeren kan Marwan ze ook aanspreken op negatief gedrag. 'Ik praat tegen ze als een oudere broer. Ik werk out of the box. Als ik bijvoorbeeld tijdens een uitvoerdersoverleg hoor dat de jongere niet naar school gaat, trek ik 'm bijna letterlijk aan zijn oor mee naar school. Dan sta ik daar 's ochtends op de stoep, buiten mijn werktijden om.'

Wat de problematiek ook is, de benadering van Marwan is altijd hetzelfde: *bewustwording creëren*. 'Of jongeren nou zorgen voor overlast of als ik het vermoeden heb dat ze met een mes

op zak lopen, ik stap op ze af en ga met hen in gesprek: 'Het is echt niet cool om met een mes te lopen', of: 'Wat zouden je vader en moeder ervan vinden als ze niet kunnen slapen door overlast van jongeren die aan het lachgas zitten?'

De Top600-personen uit Uithoorn zijn op één hand te tellen en bij bijna allemaal vindt begeleiding vanuit PerMens plaats. De benadering op straat en de hulpverlening bij deze personen is niet anders dan bij de andere jongeren. Waar wel een verschil zit, is het contact met de netwerkpartners om de Top600-persoon heen en met name met de regisseur: 'De samenwerking met de regisseurs in Uithoorn is heel goed, we versterken elkaar. We sluiten aan bij de uitvoerdersoverleggen, gaan aan de slag met problemen op de leefgebieden en spelen een belangrijke rol wanneer de jongeren uit beeld zijn bij de regisseur of andere partners. In zo'n geval komt de regisseur bij mij op de lijn, zoek ik de jongen op en motiveer ik hem om weer in gesprek te gaan met de regisseur. Ik maak de jongeren weer bereikbaar.'

Ook tussen andere instanties en de Top600-jongeren, proberen de straathoekwerkers het contact goed te houden. Marwan: 'Laatst had ik een Top600-persoon die voor zijn gevoel zomaar staande was gehouden door de wijkagent en hij zei dat hij de agent nooit meer wilde zien. Ik heb daarna met de agent gepraat en vervolgens een bemiddelingsgesprek georganiseerd. Mijn doel is dat de jongere en de wijkagent weer verder kunnen. "We hebben elkaar nodig",

zeg ik altijd, mijn doel is dat de jongeren en agenten in de toekomst zelf met elkaar in gesprek gaan.'

Bijna alle jongeren die Marwan begeleidt, Top600 of niet, lijden volgens hem onder discriminatie op de arbeidsmarkt. 'Je moest eens weten hoeveel verschillende motivatiebrieven ik hier per persoon heb liggen. Ze willen echt wel hoor, maar als ze telkens een afwijzing krijgen dan is 1+1 natuurlijk 2, en is de criminaliteit een makkelijke uitweg. Als ik dit zie schakel ik altijd de regisseur in en die kan hier veel in betekenen. Maar toch, we zeggen als maatschappij dat ze moeten participeren en vervolgens worden ze soms geweigerd op basis van hun achternaam? Ik word hier boos om.'

Zorgen zijn er nu vooral om de broertjes en zusjes van de personen die al in begeleiding zijn en andere jongeren. Zo komen er de laatste tijd geregeld meldingen binnen van diefstal van mobiele telefoons gepleegd door een relatief jonge jeugdgroep. 'We organiseren samen met jongerenwerk nu voor deze jonge jongens veel activiteiten, voor ons is dat een vindplaats, en we moeten er zo vroeg mogelijk bij zijn. Maar van de meeste jongens kennen we de broers en soms ook de ouders al. We maken hier goed gebruik van. Via de broers oefenen we invloed uit, daar luisteren ze echt naar.'

“De begeleiding die bij mij in mijn jeugd ontbrak, wilde ik andere jongeren bieden. Iedereen heeft talent.”

Onze kernpartners

 Gemeente
 Amsterdam

 GGD
 Amsterdam

De partners van de Top600 en Top400 die regisseurs leveren zijn naast de gemeente Amsterdam (de directies Openbare Orde en Veiligheid (OOV), Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ), Werk, Participatie en Inkomen (WPI), de GGD en de stadsdelen)

De Amstellandgemeenten Amstelveen, Aalsmeer, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn

